

Czwartek, 19 listopada 2020

Sesje równoległe I

13.30-15.30

Polityka migracyjna wobec wyzwań współczesności I

Prowadzące: dr hab. Magdalena Lesińska (UW), dr Marta Pachocka (OBM UW, SGH)

1. dr hab. Adriana Mica (UW), dr hab. Anna Horolets, Prof. UW (UW), dr hab. Mikołaj Pawlak (UW), dr hab. Paweł Kubicki, Prof. nadzw. SGH (SGH), Ignorancja, zmiana i przyszłość: Europejski Kryzys Uchodźczy 2015-2016

W prezentacji przedstawiamy główne tezy i wnioski książki „Ignorance and Change: Anticipatory Knowledge and the European Refugee Crisis” (Routledge, 2021), autorstwa Adrian Mici, Anny Horolets, Mikołaja Pawlaka i Pawła Kubickiego. Analizujemy kryzys uchodźczy 2015-2016 roku z perspektywy studiów nad ignorancją wskazując jak media, decydenci oraz akademicy zaangażowali się w projektowanie i reifikowanie przyszłości w odniesieniu do kryzysu, systemu azylowego oraz proponowanych rozwiązań politycznych. Dlaczego niedawny kryzys nie przyniósł spodziewanej zmiany? Dlaczego tak często dostrzegamy odtwarzanie reżimów ignorancji, nieefektywnej wiedzy i praktyk eksperckich? W referacie odpowiadamy na te pytania przenosząc uwagę z zagadnienia zmiany na zagadnienie projekcji i oczekiwań, jak zmiana będzie wyglądać. Analizując trzy studia przypadków – Polskę, Węgry i Rumunię – pokazujemy, jak ignorancja i projekcyjność były kluczowe dla tych nowych państw członkowskich UE nie tylko w zarządzaniu kryzysem, ale również w osiągnięciu wyższego stopnia autonomii w relacjach z UE. Wprowadzając innowacyjne interakcyjne podejście do zjawiska ignorancji, prezentacja łączy studia nad ignorancją z socjologią przyszłości i badaniami migracyjnymi. Stawiając wyzwanie dominującemu w studiach nad ignorancją zainteresowaniu definiowaniem ignorancji, przesuwa zainteresowanie od tego, czym ignorancja jest, do tego, co ignorancja robi. Prezentacja włącza pojęcie przyszłości do studiów nad ignorancją oraz wprowadza pojęcia takie jak „projektująca sprawczość”, „reifikacja przyszłości” oraz „projekcje europejskiej polityki azylowej”.

2. mgr Katarzyna Cymbranowicz (UEK), Zarządzanie kryzysem migracyjnym w Europie – zażegnanie czy zaognienie konfliktu w stosunkach UE-Turcja?

18 marca 2016 r. w Brukseli Unia Europejska zawarła z Turcją porozumienie, z zapisów którego wynika, że „wszyscy nowi migranci o nieuregulowanym statusie przedostający się z Turcji do Grecji będą odsyłani do Turcji.”, a „każdemu odesłaniu Syryjczyka z wysp greckich do Turcji będzie towarzyszyć przesiedlenie innego Syryjczyka z Turcji do UE.” (przy założeniu, że „pierwszeństwo będą mieli migranci, którzy nie wjechali uprzednio nielegalnie do UE ani nie podejmowali takich prób”). Dodatkowo, porozumienie przewidywało, że Turcja zobowiązuje się do „zapobiegania powstawaniu nowych szlaków morskich lub lądowych wykorzystywanych do nielegalnej migracji z Turcji do UE”. Wobec powyższego można wnioskować, że porozumienie to miało posłużyć jako instrument ograniczający napływ imigrantów (w tym uchodźców) do Europy poprzez promowanie migracji zinstytucjonalizowanej opartej na mechanizmach współpracy międzypaństwowej. Umowa UE-Turcja, choć ma swoich zagorzałych zwolenników i przeciwników, do dziś pozostaje jedną z niewielu aktywności w dziedzinie migracji, wiz i azylu, jaką podjęła UE w ramach wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa w czasie kulminacji kryzysu migracyjnego. Z perspektywy niełatwej, trwającej cztery lata współpracy Brukseli z Ankarą stwierdza się, że kontrowersyjna umowa UE-Turcja miała kluczowe znaczenie w kwestii rozwiązania problemu, jakim była presja migracyjna na zewnętrzne granice Unii po roku 2015. Choć liczba imigrantów, w tym osób wnioskujących o przyznanie im jakiejś formy

ochrony międzynarodowej, znacząco spadła, pytanie o korzyści i koszty płynące z tego porozumienia dla obu stron, pozostaje otwarte.

3. dr Jan Grzymski (UW), dr Marta Jaroszewicz (UW), **Dyspozytyw bezpieczeństwa wobec ukraińskiej migracji w Polsce: niewiedza, technokratyczna sekurytyzacja i tożsamość**

Ukraińska migracja do Polski badana jest zwykle w ramach paradygmatu pozytywistycznego w kontekście wyzwań dla polityki migracyjnej i integracyjnej. Studia badające ten fenomen przez pryzmat podejścia krytycznego, a w szczególności w kontekście teorii sekurytyzacji, są w zasadzie niedostępne. Niniejsze wystąpienie przedstawia wyniki badania krytycznej analizy treści dokumentów politycznych i prawnych oraz wywiadów eksperckich na temat praktyk bezpieczeństwa wobec ukraińskiej migracji w Polsce zrealizowanych w ramach badania Sekurytyzacja (de-sekurytyzacja) migracji na przykładzie migracji z Ukrainy do Polski i migracji wewnętrznej na Ukrainie (grant NCN nr UMO-2018/31/B/HS5/01607). Stosując kategorię dyspozytywu bezpieczeństwa zaczerpniętą od M. Foucaulta oraz światów społecznych B. Lahire'a, badanie analizuje występujące praktyki bezpieczeństwa w ramach trzech światów społecznych: niewiedzy, technokratycznej sekurytyzacji oraz tożsamości w jej wymiarze europejskim i lokalnym. Badaniu zostały poddane praktyki bezpieczeństwa odnoszące się do migrantów ukraińskich w Polsce zakorzenione w tych trzech światach społecznych.

4. dr hab. Witold Klaus, Prof. INP (INP PAN), **Granice kontroli. O praktykach kontroli migrantów w Polsce i ich celowości**

Od kilku lat w krajach Globalnej Północy obserwujemy rozszerzanie się różnych praktyk kontroli nad migrantami. Strategie te opierają się na rozszerzaniu penalizacji niektórych zachowań związanych z migracjami (np. nielegalnego przekroczenia granicy, nieudokumentowanego pobytu czy pracy bez zezwolenia), jak również na wprowadzeniu innych miększych form kontroli, do której zachęcani są sami obywatele, mający raportować władzom określone zachowania migrantów i migrantek (Klaus, Szulecka, forthcoming). Jedną z najdalej posuniętych praktyk kontrolnych jest pozbawienie określonej osoby wolności. W przypadku migrantów przybiera ono postać osadzenia w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców. Środek ten stosowany jest nie wobec osób łamiących prawo karne, a w stosunku do naruszających procedury administracyjne, a jego celem jest ułatwienie Straży Granicznej procedur wydaleniovych. Z punktu widzenia państwa jest to jednak rozwiązanie niezwykle kosztowne, stąd jest stosowane jedynie do nielicznych (średnio około tysiąca osób rocznie). Stąd wprowadzane są inne, zastępcze formy kontroli – promowane jako bardziej humanitarne – zwane alternatywami do detencji. Obejmują one listę różnego rodzaju środków kontrolnych, np. w postaci nakazu regularnego stawiania się w określonym miejscu i czasie czy nakazu zamieszkania w odpowiednim miejscu (to dwie najbardziej popularne z tych form stosowane w Polsce). W niniejszym wystąpieniu chciałbym poddać głębszej analizie celowość stosowania alternatyw do detencji wobec cudzoziemców w Polsce, w tym pokazać stopień dolegliwości, jaki się wiąże z ich zastosowaniem, a jaki doświadczają migranci i migrantki (por. Hasselberg 2014). Oprę się w tym celu na analizie wywiadów pogłębionych z co najmniej 22 osobami, które były poddane tego rodzaju formom kontroli w Polsce (badania są w trakcie realizacji).

5. mgr Marta Górczyńska (UW), **Dostęp do procedury azylowej na wschodnich granicach Polski w dobie pandemii COVID-19**

W wydanym 23 lipca tego roku wyroku w sprawie M.K. i inni przeciwko Polsce, Europejski Trybunał Praw Człowieka potwierdził, że na polsko-białoruskim przejściu granicznym w Terespolu dochodzi do nieprawidłowości w zakresie przyjmowania od cudzoziemców wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej. Trybunał uznał, że odesłanie grupy osób narodowości czecheńskiej na Białoruś po

niestusznym zakwalifikowaniu ich przez Straż Graniczną jako osób nieposzukujących ochrony, stanowiło naruszenie zakazu tortur, a więc art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Jednocześnie była to pierwsza sprawa, w której Trybunał zastosował test „zawinionego zachowania cudzoziemca” wprowadzony na początku tego roku w wyroku Wielkiej Izby w sprawie N.D. i N.T. przeciwko Hiszpanii, i doszedł do wniosku, że zachowanie cudzoziemców nie dawało podstaw do pozbawienia ich gwarancji wynikających z zakazu zbiorowych wydaleń, stwierdzając w rezultacie naruszenie przez Polskę art. 4 Protokołu 4 Konwencji. W moim wystąpieniu chciałabym omówić konsekwencje tego wyroku dla praktyki przyjmowania wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej na wschodnich granicach Polski, ze szczególnym uwzględnieniem obecnej sytuacji w dobie pandemii wirusa COVID-19. Wprowadzone przez rząd w odpowiedzi na rozprzestrzenianie się wirusa obostrzenia, w tym ograniczenie prawa wjazdu do Polski wyłącznie do osób wymienionych w rozporządzeniach MSWiA w sprawie czasowego zawieszenia lub ograniczenia ruchu granicznego na określonych przejściach granicznych, wśród których nie uwzględniono osób poszukujących ochrony międzynarodowej, sprawiły, że dostęp do procedury uchodźczej stał się w tym szczególnym czasie jeśli nie niemożliwy, to przynajmniej bardzo utrudniony. Jak wynika ze statystyk Straży Granicznej, w drugim kwartale 2020 r., a więc w szczytowym momencie rozprzestrzeniania się wirusa w Polsce, na przejściu granicznym w Terespolu nie został przyjęty żaden wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej. Należy zaznaczyć, że prawo międzynarodowe nie stoi na przeszkodzie przyjmowaniu przez państwa szczególnych środków bezpieczeństwa z uwagi na konieczność ochrony zdrowia publicznego, do których to środków mogą należeć m.in. obowiązek poddania się testom na obecność wirusa, obowiązek odbycia kwarantanny po przekroczeniu granicy, itd. Środki te powinny być jednak stosowane w sposób niedyskryminujący i proporcjonalny do sytuacji, i nie mogą godzić w prawa bezwzględnie obowiązujące, takie jak zakaz tortur, czy zasada non-refoulement. Należy zatem krytycznie ocenić z punktu widzenia obowiązującego Polskę prawa międzynarodowego, a także w świetle wyroku M.K. i inni przeciwko Polsce, praktykę zamykania granic przed uchodźcami, nawet w dobie światowej pandemii koronawirusa.

Rola religii w procesie wyboru różnych strategii adaptacji kulturowej migrantów

Prowadząca: Prof. dr hab. Halina Grzymała-Moszczyńska (UJ)

1. dr hab. Konrad Pędziwiatr, Prof. ucz. (UEK), dr hab. Patrycja Trzeszczyńska (UJ), dr Dobrosława Wiktor-Mach (UEK), **Wspólnoty wyznaniowe w Krakowie wobec imigracji – wstępne wyniki badań**

Wspólnoty wyznaniowe w Krakowie wobec imigracji – wstępne wyniki badań W ostatnich latach wraz ze wzmożonym napływem imigrantów z wielu regionów świata znacząco zmienia się pejzaż religijny Krakowa. Pojawiają się nowe sale modlitewne i świątynie, a istniejące miejsca kultu odnotowują napływ nowych cudzoziemskich wiernych i parafian. Przemianom ulegają też niektóre praktyki religijne. Niekiedy pojawienie się nowych wiernych powoduje konieczność wprowadzenia zmian organizacyjnych, zwiększenia częstotliwości posługi religijnej lub włączenia dodatkowych języków do komunikacji z przybyszami. Imigracja ma zatem znaczący wpływ na życie religijne w mieście, pewne obszary kreując, inne wyraźnie modyfikując. Celem prezentacji będzie zarysowanie wstępnych wyników badania ukazującego przemiany wspólnot religijnych w Krakowie w rezultacie przybywania do miasta coraz liczniejszej grupy cudzoziemców, oraz współtworzenia przez nich wieloreligijnego Krakowa. W trakcie prezentacji omówione zostaną wybrane elementy badania prowadzonego od maja 2020 (na które składało się m.in. 40 wywiadów pogłębionych z imigrantami i nie-imigrantami wchodzącymi w skład różnych wspólnot wyznaniowych), które między innymi analizowało dynamikę obecności migrantów w największych wspólnotach wyznaniowych w mieście, kanały z pomocą których docierają one do imigrantów, a oni do wspólnot, recepcję cudzoziemców przez dotychczasowych członków wspólnot i duchownych, a także wpływ migrantów na funkcjonowanie wybranych wspólnot religijnych. W związku z tym, iż badanie prowadzone było w okresie pandemii Covid 19 wymienione zostaną również główne efekty rozmaitych obostrzeń sanitarnych na życie religijne cudzoziemców w mieście.

2. mgr Jan B. Klakla (UJ), **Punkt widzenia zależy od punktu siedzenia. O znaczeniu konceptualizacji w badaniach nad akulturacją na przykładzie Ludmiły i jej praktyk religijnych**

Ludmiła urodziła się na Białorusi, ale obecnie mieszka pod Warszawą. Urodzona w Związku Radzieckim i ateistycznej rodzinie przez długie lata nie przywiązywała wagi do religii. Zmieniło się to dopiero wraz ze stopniowo dojrzewającą w niej decyzją o wyjeździe do Polski. Zaangażowała się w życie kościoła katolickiego na Białorusi by lepiej przygotować się do przyjazdu do naszego kraju. Okazało się jednak, że wspólnota, którą tu zastała, jest diametralnie inna od wspólnoty kościoła katolickiego, którą Ludmiła znała z Białorusi – zamknięta, nieinkluzywna, hierarchiczna, zbiurokratyzowana i nakierowana mocniej na życie polityczne niż duchowe. W ten sposób Ludmiła po raz pierwszy trafiła do cerkwi. Z jednej strony historia zaangażowania Ludmiły w życie wspólnot religijnych, tak na Białorusi, jak i w Polsce, jest nietypowa, ale z drugiej, takich nietypowych historii jest wiele. Jak można ją interpretować z perspektywy procesu akulturacji? W mojej prezentacji udzielę odpowiedzi na to pytanie wykorzystując szerszy dorobek badaczy zajmujących się tą tematyką, niż najczęściej przyjmowane, bardzo intuicyjne, ale też generalne rozumienie strategii akulturacyjnych oryginalnie pochodzące z modelu Berry'ego (Berry, Poorting, Segall, Dasen, 2002; Berry, 1997; Berry, Kim, Minde, Mok, 1987). Poprzez eksperyment myślowy sproblematyzuję na przykładzie Ludmiły i jej praktyk religijnych pojęcia asymilacji, separacji, integracji i akulturacji. Moim celem jest wyjście poza wąskie rozumienie tych kategorii (zob. Rudimn 2003a, 2003b), charakterystyczne dla badań ilościowych i nadanie im szerszego, ale także bardziej pogłębionego znaczenia. Ostatecznie okazuje się bowiem, że w zależności od przyjętej konceptualizacji tak

akulturacji, jak i konkretnych strategii, możliwe jest podążenie wieloma, niejednokrotnie sprzecznymi, ścieżkami interpretacyjnymi.

3. mgr Monika Ben Mrad (UJ), **Typowa Polka - typowa muzułmanka. Polskie rewertki na islam o sprawach światopoglądowych**

Obraz świata arabskiego czy szerzej świata islamu, jaki rozpowszechniony jest w naszym społeczeństwie, nie zawsze czerpie z rzetelnej wiedzy, zawiera wiele półprawd, mitów i fantastycznych wyobrażeń. Niechętny stosunek społeczeństwa polskiego do islamu i muzułmanów potwierdzają praktycznie wszystkie prowadzone na ten temat badania – od badań przeprowadzonych przez prof. Ewę Nowicką pod koniec lat 80., przez sondaże OBOP i innych ośrodków badawczych po tytuły dysertacji studenckich. Już na poziomie pobieżnej analizy zwraca uwagę to, iż przy opisie muzułmanów respondenci używają przede wszystkim określeń o zabarwieniu pejoratywnym. Powtarzają się zatem te same stereotypy na temat muzułmanów, postrzeganych jako ludzie prymitywni, skłonni do przemocy, fanatycznie przywiązani do religii. Piętnowana jest przy tym podległość i zależność kobiety od mężczyzny, a regulacje prawne w kwestiach życia rodzinnego widziane są jako nad wyraz konserwatywne. W związku z muzułmankami powtarzają się stereotypy o wysokiej dzietności, niskim wykształceniu, braku aktywności zawodowej i konserwatywnych poglądach na kwestie społeczne. Zapomina się jednak o tym, że w wielu krajach muzułmańskich niedogodności życia kobiet biorą się z ogólnej sytuacji ekonomiczospołecznej, spuścizny kolonializmu czy konfliktów i nie jest im winna religia. Media w Polsce i na Zachodzie zdają się pomijać również fakt, że istnieją różne rodzaje islamu i ich wyznawców i nawet przywiązanie do religii, nie oznacza konserwatyzmu. Początki interpretowania świętej księgi muzułmanów sięgają w zasadzie początków islamu, a współcześnie możemy się spotkać m. in. z jej feministycznym odczytaniem, tak więc równocześnie do ruchów konserwatywnych w świecie muzułmańskim rozwijają się te modernistyczne. Przykłady konserwatyzmu znaleźć można w niektórych krajach muzułmańskich, a w innych przykłady na postępowość wykraczającą nawet poza ramy europejskie, np. nakaz noszenia chusty w Arabii Saudyjskiej vs. edukacja seksualna od przedszkola w Tunezji; wskaźnik urodzin bliski 6 w Nigerii vs. aborcja na żądanie w Turcji. Jednostronny obraz medialny nie pozwala jednak na dostrzeżenie islamu w pełnej różnorodności, a ze stereotypami muszą się zmagać również Polki-muzułmanki, którym na przykład zarzuca się, że przeszły na islam, ponieważ dały się zmanipulować partnerowi. Badania na Zachodzie (np. „Being German, becoming Muslim” E. Özyürek, „The betweenness of the double stranger: British converts to Islam and patterns of belonging” T. Sealy) pokazują jednak ważną rolę konwertytek, które są mediatorami pomiędzy dwoma światami i niejako wkładają islam w ramy europejskie. O wpływie osób nawróconych na islam na społeczności lokalne pisano również w Polsce (B. Rogowska). Jak pokazały wyniki dwóch projektów badawczych, w których Autorka referatu bierze udział, w kwestiach poglądów na kwestie społeczne Polskie konwertytki nie odbiegają od poglądów Polek w ogóle. W badaniach ankietowych łącznie wzięło udział 428 polskich konwertytek na islam oraz 300 niemuzułmanek, które pozostają w związku z muzułmaninem, a dane z nich pochodzące zostały skonfrontowane z wynikami sondaży ośrodka Kantar. Pytaniem pozostaje, czy brak różnic w poglądach wynika z tego, że polskie konwertytki na islam są Polkami, a zatem nie socjalizowały się w państwach muzułmańskich, czy może wskazywać na stosunkowo wysoki konserwatyzm społeczny Polaków w porównaniu do państw Zachodnich.

4. mgr Joanna Sikorska (UEK), **Poczucie szczęścia poszczególnych grup religijnych a integracja imigrantów w Europie**

Efektywność procesu integracji imigrantów ze społeczeństwem przyjmującym może zostać zachwiana przez wiele czynników społecznych, ekonomicznych czy politycznych, m.in. trudność w znalezieniu pracy przez imigranta, wrogość i uprzedzenia, kreowanie polityk migracyjnych ad hoc czy tworzenie

gett kulturowych. Różnorodność grup w państwach europejskich wymaga od władz zrozumienia potrzeb imigrantów oraz wieloaspektowego podejścia do własnego społeczeństwa w tworzeniu polityki. Integracja imigrantów służy spójności społecznej, potrafi zagwarantować stabilność i bezpieczeństwo. W celach badawczych można traktować integrację jako papierek lakmusowy przeprowadzonej przez dane państwo polityki. Jednym z mierników skutecznej integracji może być subiektywne poczucie szczęścia przez poszczególne grupy religijne. Na potrzeby wystąpienia dane zaczerpnięto z ankiety „European Social Survey”, która została przeprowadzona w 2018 roku w 30 państwach europejskich. Wyniki można interpretować na poziomie jednostki, grupy religijnej oraz ogółu społeczeństwa. Badania nad religią i populacją potrafią rzucić nowe światło na procesy migracyjne oraz dostarczyć nowej wiedzy na temat ich dynamiki. Dzięki nim możliwe będzie przewidywanie przyszłego obrazu europejskiego społeczeństwa pod względem zintegrowania grup. Ich znajomość będzie niezwykle korzystna, gdyż pozwoli na obranie właściwych narzędzi w tworzeniu polityk społecznych i na promocję określonych postaw względem imigrantów.

5. mgr Paulina Szydłowska (UJ), Prof. dr hab. Halina Grzymała-Moszczyńska (UJ), dr Weronika Kałwak (UJ), **Religia w procesie akulturacji osób pochodzenia polskiego mieszkających w Hiszpanii**

Niniejsza prezentacja ma na celu omówienie zachowań i doświadczeń związanych z procesem akulturacji w sferze religii wśród osób polskiego pochodzenia mieszkających w Hiszpanii. Zachowania i doświadczenia zostały wyodrębnione z wykorzystaniem Poszerzonego Modelu Relatywnej Akulturacji (RAEM, 2005), który zakłada, że religia jest jedną ze sfer życia, w której osoby mogą podejmować i preferować strategie akulturacji. Podejście do kościoła i religii ze względów historycznych i społeczno-kulturowych różni się w Hiszpanii i Polsce. Hiszpania w konsekwencji wykorzystania religii jako narzędzie reżimu przez Franco, po jego śmierci, polityczne i społeczne wpływy Kościoła katolickiego zaczęły się zmniejszać i doprowadziły do sekularyzacji państwa (Raquena i Stanek, 2013). Sytuacja w Polsce była zupełnie inna, a kościół w czasach Polskiej Republiki Ludowej (PRL) był symbolem jedności narodowej i walki z uciskiem. Po przemianach ustrojowych, polski kościół również stopniowo zaczął tracić pozycję, ale nie kojarzono go negatywnie z doświadczeniami ludzi w czasach komunizmu, jak w Hiszpanii. Można więc zakładać, że imigranci z Polski, którzy przyjechali do Hiszpanii na początku lat 90. podchodzą do praktyki religijnej w inny sposób niż sami Hiszpanie. Jest to więc różnica kulturowa, która generuje zachowania akulturacyjne związane z utrzymywaniem lub odrzucaniem własnej kultury w zakresie religii oraz przyjmowania lub odrzucania nowej kultury. W latach 2017-2019 przeprowadzono 19 wywiadów częściowo-ustrukturyzowanych na grupie osób, które przyjechały do Hiszpanii między 1990, a 2019 r. W badaniu wzięło udział 21 rodziców (K:19, M:2). W procesie analizy danych wykorzystano Analizę Szablonową (Template Analysis, Langridge, 2007). Wyniki analizy wskazują, że Polacy podejmują i preferują różne strategie akulturacji w sferze religii. Pojawiają się zarówno zachowania wskazujące na asymilację, integrację, separację jak i marginalizację. Obserwuje się również zmianę strategii akulturacji w czasie, a także pojawianie się punktów zwrotnych mających znaczenie dla zmiany strategii akulturacji w sferze religii takich jak np. narodziny dziecka i podjęcie roli rodzica. Sfera religii przenika się z innymi sferami akulturacji wymienionymi w RAEM jak rodzina, relacje społeczne czy ekonomia. Religia w życiu ludzi nie funkcjonuje jedynie jako obszar życia albo wartość sama w sobie, ale pełni również funkcje pragmatyczne w życiu imigrantów takie jak wspieranie utrzymywania kontaktu z Polakami, a co za tym idzie - utrzymywanie tożsamości grupowej, wsparcie w sytuacjach trudnych czy dostarczanie wsparcia pod postacią wartości w procesie wychowywania dzieci.

Polska jako kraj imigracji – wyzwania dla społecznej i ekonomicznej integracji migrantów I *Prowadząca: dr hab. Agata Górny, Prof. ucz. (UW)*

1. dr Joanna Bielecka-Prus (UMCS), *Nepalczyzy w Polsce: między marzeniami a rzeczywistością*

W referacie przedstawię wyniki badań ilościowych migrantów z Nepalu (N=133) realizowanych od sierpnia 2019 do stycznia 2020 w polskich miastach. Na wstępie skupię się na przyczynach przyjazdu do Polski i związanych z tym oczekiwaniach. Następnie skonfrontuję dane dotyczące oczekiwań z ich obecną sytuacją materialną, warunkami mieszkaniowymi i poziomem satysfakcji z wykonywanej pracy oraz z relacji społecznych w pracy i w społeczności lokalnej. Pokażę, jakie rozbieżności pojawiają się między aspiracjami nepalskich migrantów a ich szansą na awans zawodowy i społeczny w zależności od posiadanych kapitałów.

2. dr hab. Małgorzata Budyta-Budzyńska, Prof. CC (CC), *Problemy i bariery w integracji cudzoziemców w Polsce. Analiza na podstawie badań ilościowych i jakościowych przeprowadzonych w województwie warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim w 2019 roku*

W ciągu ostatnich kilku lat nastąpiły zmiany dotyczące legalizacji pobytu i pracy cudzoziemców – obywateli państw trzecich (tzw. OPT) w Polsce. W 2014 roku zmieniła się ustawa o cudzoziemcach, która dała możliwość ubiegania się cudzoziemcom o dłuższy pobyt ze względu na wykonywaną w Polsce pracę oraz w jednym postępowaniu dokonania legalizacji pobytu i uzyskania zezwolenia na pracę. W styczniu 2018 roku wprowadzono nowelizację w tzw. procedurze uproszczonej dotyczącej uzyskiwania zezwoleń na pracę. W połowie 2018 roku zespół badaczy z OBM przeprowadził badania nt. jej skutków, które opisano w raporcie *Imigranci w Polsce w kontekście uproszczonej procedury zatrudniania cudzoziemców*. Badanie OBM nie mogło uchwycić wszystkich efektów ewolucji przepisów, ponieważ było przeprowadzone w trakcie ich implementacji. W referacie omawiam badania zrealizowane rok później w dwóch województwach: warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim wśród obywateli państw trzecich pracujących w Polsce oraz urzędników i pracodawców. Chodziło w nich o diagnozę napotykaną przez cudzoziemców barier w integracji i trudności związanych ze znalezieniem pracy i życiem w Polsce; przeszkód, z jakimi stykają się urzędnicy obsługujący cudzoziemców i pracownicy organizacji pozarządowych pomagający cudzoziemcom, oraz problemów pracodawców dotyczących pozyskiwania cudzoziemców do pracy oraz ich zatrudniania. Wynikiem badania było sformułowanie rekomendacji dla urzędników ułatwiających im obsługę cudzoziemców oraz wskazanie tzw. dobrych praktyk, które pozwoliłyby cudzoziemcom sprawniej poruszać się w gąszczu polskich przepisów.

3. mgr Mark Narbut, *Cechy adaptacji imigrantów z Białorusi w Polsce w perspektywie konstruktywistycznej*

Głównym celem referatu jest przedstawienie specyfiki adaptacji białoruskich imigrantów w Polsce w perspektywie konstruktywistycznej. Uzupełniającym celem prezentowanego referatu będzie sformułowanie rekomendacji dla dalszych badań nad procesem adaptacji imigrantów. W celu osiągnięcia założonych celów, w referacie zostanie ujawniona skala i typy migracji z Białorusi do Polski, a także zostaną opisane jej aspekty statystycznodemograficzne; zostanie ujawnione metodologiczne wyjaśnienie podejścia konstruktywistycznego; zostanie udzielona odpowiedź na pytanie: dlaczego perspektywa konstruktywistyczna jest odpowiednia do badania zjawiska adaptacji imigrantów? Z perspektywy konstruktywistycznego podejścia zostaną przeanalizowane trudności (problemy) białoruskich imigrantów po przybyciu do Polski; zostaną przeanalizowane stosunki między białoruskimi imigrantami a społeczeństwem przyjmującym; zostaną ujawnione przyjęcie przez

białoruskich imigrantów kultury i przepisów prawnych miejsca osiedlenia i zachowanie kultury miejsca wyjazdu; zostanie zaprezentowany myśli białoruskich imigrantów o powrocie do miejsca wyjazdu; na końcu referatu zostanie wykonane podsumowanie i sformułowane rekomendacje odnośnie dalszych badań.

4. dr Paweł Strzelecki (SGH), **Native-Immigrant Wage Gap as a Measure of Economic Integration - the case of Ukrainian Immigrants in Poland**

In the modern history, Poland has never experienced large wave of labour immigration comparable to migration from Ukraine observed since 2014. In a few years from the country with significant negative net migration and one of the lowest shares of immigrants in the population in EU (according to Eurostat) Poland became a country with one of the highest growth of temporary migrants in the world (OECD Migration Outlook 2019). The potential for integration of this brand new immigrants in the ethnically uniform society is an interesting scientific question. In order to address it we compare the estimates of the wage gaps between immigrants and native workers for immigrants with different individual characteristics (individual duration of stay, type of visa and the size of the migration network in Poland). We use the Polish Labour Force Survey data and surveys carried out among immigrants in Poland on the sample of nearly 2000 persons in the years 2015-2019 by National Bank of Poland. The method of estimation of the immigrant-native wage gap (Blinder-Oaxaca decomposition) have been already proposed in the earlier study (Strzelecki 2019). The novelty of this paper is the application of the method to quantify the level of integration and the use of the data from the new surveys conducted in three cities in Poland in 2019

5. dr hab. Patrycja Trzeszczyńska (UJ), **Procesy diasporotwórcze w środowiskach ukraińskich w Polsce**

Proponowany referat poświęcony będzie prezentacji założeń mojego projektu dotyczącego procesów diasporotwórczych w Polsce na przykładzie społeczności ukraińskich. Polska jest jednym z głównych kierunków migracji obywateli Ukrainy, którzy stanowią obecnie najliczniejszą grupę cudzoziemców. Ukraińcy wybierają Polskę ze względu na liberalne regulacje dotyczące pobytu, bliskość geograficzną, językową i kulturową, istniejące sieci migracyjne oraz stosunkowo niski koszt podróży do Ukrainy. Koncentrują się przede wszystkim w dużych miastach. W samym Krakowie nieoficjalne szacunki wskazują na 70-80 tys. migrantów z Ukrainy. Dotychczasowe badania wśród ukraińskich migrantów poświęcone były wielu istotnym aspektom, jak typy migracji do Polski, strategie adaptacyjne, wyzwania integracji migrantów, sieci migracyjne, integracja migrantów na rynku pracy, migracje studenckie, integracja dzieci migranckich w polskich szkołach itd (z braku miejsca pomijam odwołania). Celem prezentowanego projektu będzie zwrócenie uwagi na inny aspekt, który nie był dotychczas przedmiotem uwagi badaczy migracji z Ukrainy, mianowicie wewnętrzne relacje ukraińsko-ukraińskie w Polsce. Ukraińscy imigranci przyjeżdżający do Polski nie trafiają wszak w etniczną „próżnię”. W kraju zamieszkuje bowiem autochtoniczna mniejszość ukraińska (do 300 000 osób według szacunków Związku Ukraińców w Polsce). W każdym dużym polskim mieście przyciągającym ukraińskich migrantów mieszkają więc urodzeni w Polsce Ukraińcy z polskim obywatelstwem, których przodkowie byli również obywatelami Polski i w 1947 r. doświadczyli wysiedleń z południowo-wschodniej części kraju w ramach akcji "Wisła". Dziś przedstawiciele mniejszości doświadczają kontaktów z migrantami z Ukrainy w wielu różnych dziedzinach życia: w pracy, w cerkwi, w szkole, na ulicy, w Internecie i w siedzibach ukraińskich organizacji. Moim celem jest zbadanie stosunków wewnętrznych między różnymi grupami Ukraińców (nie tylko na linii migranci - mniejszość, ale także w poprzek, np. z uwagi na kwestie klasowe czy sieci migracyjne) i ustalenie, czy możemy zaobserwować praktyki, które przyczyniają się do powstania ukraińskiej diaspory w Polsce. Zamierzam skupić się na procesach tworzenia diaspory, tj. projektach

diasporycznych, reżimach tożsamości diasporycznej, postawach i idiomach, które Ukraińcy (zarówno migranci, jak i członkowie mniejszości) formułują i używają, a które mobilizują ich jako grupy (Brubaker 2005, Sokerfeld 2006). W celu zbadania tych procesów konieczne będzie przeprowadzenie szerokiej analizy praktyk, przejawów i sfer, w których migranci z Ukrainy stykają się z mniejszością ukraińską. Badania będą prowadzone we współpracy z osobami, które w ciągu ostatnich 30 lat wyemigrowały do Polski z Ukrainy z zamiarem zamieszkania / osiedlenia się (ze szczególnym uwzględnieniem nowej dynamiki migracji po 2014 roku), a także z członkami ukraińskiej mniejszości narodowej. Badania te będą prowadzone w trzech miastach o różnym statusie i wielkości, różnej dynamice migracji i różnej aktywności mniejszości: w Warszawie, Krakowie i Przemyślu. Taki dobór miejsc badań ma pokazać maksymalnie szerokie spectrum zjawisk, które są w centrum mojego zainteresowania. Narzędzia i metody, którymi dysponuję jako antropolożka kulturowa i ukrainoznawczyni wydają mi się adekwatne do uchwycenia oddolnych praktyk i wyobrażeń o "Innych Ukraińcach", składających się potencjalnie na procesy diasporotwórcze. Badania opierać się będą na długoterminowej obserwacji uczestniczącej miejsc i kontekstów interakcji między migrantami a mniejszością, a także na spędzaniu czasu z badanymi i stosowaniu techniki shadowing w codziennej rutynie. Pozwoli to uchwycić diasporyczną „zażyłość kulturową” (Herzfeld 2005), oddolne kategoryzacje i diasporyczne wyobrażenia poza poziomem deklaratywnym rozmówców.

Sesja varia: perspektywa interdyscyplinarna w badaniach migracyjnych
Prowadzący: Prof. dr hab. Janusz Mucha (UwB)

1. dr Justyna Orłowska (IOŚ - PIB), **Nie uchodźcy, lecz nomadzi: zmiany klimatu a migracje na Malediwach**

Malediwy to państwo składające z ok. 1200 małych i płaskich wysp koralowych wyjątkowo wrażliwych na anomalie pogodowe, a także skutki zmian klimatu. Ludzie zamieszkują 200 z tych wysp. Przejście fali tsunami przez Ocean Indyjski podczas trzęsienia Ziemi w 2004 dało obraz tego, jakiej skali zniszczenia na wyspach może powodować wzrost poziomu morza, a także nasilające się przez zmiany klimatu ulewę i huragany. W debacie międzynarodowej Malediwy często przedstawiane są jako państwo wyjątkowo silnie narażone na skutki zmian klimatu. Mówi się też, że jego władze będą musiały przemieścić cały naród w inne miejsce, ponieważ wkrótce życie może nie być tam możliwe. Malediwczyków nazywa się „przyszłymi uchodźcami klimatycznymi” (z ang. climate refugees-to be). Jednak kilkumiesięczne badania terenowe przeprowadzone w latach 2014, 2015 i 2017, które objęły kilkanaście zamieszkałych wysp w różnych atolach, wskazują, że mieszkańcy nie biorą takiego rozwiązania pod uwagę. Jako jeden ze sposobów adaptacji do zmian klimatu stosują raczej migracje wewnętrzne. Malediwczyki są przyzwyczajeni do porzucania swoich małych i delikatnych pod względem morfologicznym wysp i osiedlania się na innych, np. w tym samym atolu. Dlatego od zawsze byli nazywani przez swoich sąsiadów na Oceanie Indyjskim „morskimi nomadami”. Malediwy charakteryzuje duża intensywność migracji wewnętrznych, zarówno tymczasowych i permanentnych. Warto jednak zaznaczyć, że zmiany klimatu i uwarunkowania środowiskowe są stosunkowo najrzadszymi z powodów tych migracji. W skład próby wysp, które zostały wzięte pod uwagę w badaniu weszły także te, których społeczności doświadczyły migracji wynikającej z przejścia tsunami w 2004 roku. Ich wyspy zostały całkowicie zniszczone, a wody gruntowe zanieczyszczone słoną wodą z oceanu, co uniemożliwiło na nich dalsze życie. Jedną z wysp, wcześniej bezludną Dhuvaafaru w atolu Raa, została osiedlona przez społeczność ze zdewastowanej Kandholhudhoo. Inna, Hanimaadhoo w atolu H.Dh. była wcześniej zaludniona, ale władze zdecydowały, że jest na niej miejsce dla rozbitków z zalanej Hathifushi. Obie społeczności wyspiarskie wykazały skrajnie różne reakcje na doświadczenie migracyjne. Dla jednej okazało się ono katalizatorem nierozwiązanych od dawna konfliktów. Dla drugiej, źródłem dyskryminacji i znacznego pogorszenia jakości życia. Wystąpienie ma na celu pokazanie sytuacji migracji związanych ze zmianą środowiska przyrodniczego z lokalnej perspektywy. Intensywne badania terenowe przeprowadzone w małym państwie wyspiarskim narażonym na skutki zmian klimatu pozwala przyjrzeć się tematowi migracji środowiskowych w warunkach niemal laboratoryjnych. Pozwala to na szerokie przeanalizowanie kontekstu społeczno-ekonomicznego i kulturowego i pokazanie, jak złożone jest to zagadnienie.

2. lic. Monika Szewczyk (UW), mgr Sonia Styrkacz (UW), dr Ignacy Józwiak (UW), **Internet i transnarodowa intensyfikacja życia polskich Romów w czasie pandemii Covid-19**

W naszym wystąpieniu podejmujemy tematykę internetowych, rodzinnych i towarzyskich, praktyk polskich Romów w Polsce i zagranicą (w tym komunikacji transnarodowej). Głównego kontekstu dostarcza pandemia koronawirusa (Covid-19) oraz towarzyszący jej działania prewencyjne: lockdown i konieczność zachowania tzw. dystansu społecznego w okresie od połowy marca do końca kwietnia 2020 roku oraz późniejsze następstwa wzrostu zachorowań w kolejnych miesiącach. Badania przeprowadzone zostały online (metodą cyfrowej etnografii) wśród polskich Romów w Polsce i zagranicą. Internet i media społecznościowe stanowią dla nas źródło informacji oraz możliwość

kontakty z uczestnikami badania. Wskazujemy tym samym na specyfikę internetowych treści generowanych przez Romów, zarówno przed pandemią, jak i w jej trakcie. W tym obszarze zwracamy uwagę na zjawisko „wpasowania się” kultury romskiej i związanym z nią prawem zwyczajowym w internet i media społecznościowe. Internetową aktywność i „cyfrowe rodzinowanie” w czasie pandemii interpretujemy jako przejaw kolektywnej sprawczości i kreatywności w działaniach na rzecz spójności grupy w warunkach transnarodowego rozproszenia oraz w, wywołanej przez pandemię, sytuacji niepewności i zagrożenia.

3. mgr Tomasz Lidzbarski (UG), dr Aleksandra Wierucka (UG), **Między ropą a turystyką. Plany na przyszłość młodzieży Huaorani ze wschodniego Ekwadoru**

Referat dotyczy planów zawodowych i perspektyw młodzieży Huaorani zamieszkującej jedną z najbardziej oddalonych osad we wschodnim Ekwadorze. Rosnąca wciąż liczba tekstów antropologicznych sugeruje, że młodzi rdzenni mieszkańcy coraz częściej planują opuszczenie rodzinnych osad w lesie i migrują, by poszukiwać korzystniejszych warunków życia w miastach. Wstępne dane z przeprowadzonych przez autorów badań sugerują, że proces ten nie jest jednak uniwersalny. Omawiane badania wśród młodzieży Huaorani przeprowadzono z wykorzystaniem metod jakościowych oraz przy zachowaniu wszelkich antropologicznych zasad etycznych. Osada, w której prowadzono wywiady, znajduje się w prowincji Orellana w Ekwadorze. Badaczom udało się porozmawiać z wszystkimi młodymi mieszkańcami wioski od 15 do 25 roku życia, czyli wszystkimi członkami lokalnej społeczności, którzy w chwili badań wciąż kształcili się i jeszcze nie mieli w pełni sprecyzowanych planów na przyszłość. Dodatkowo, w lepszym zrozumieniu lokalnej rzeczywistości pomogły dodatkowe nieustrukturyzowane rozmowy z nauczycielami, rodzicami i liderami lokalnej społeczności. Niemal wszyscy młodzi rozmówcy wskazywali chęć pozostania w rodzimej osadzie w lesie. Okoliczne miasta opisywali jako brudne, hałaśliwe i nienadające się do zamieszkania. Otoczenie lasu dostarcza mieszkańcom osady wszystkiego, co jest im potrzebne do przetrwania i tylko chęć zakupu niektórych towarów, takich jak silników łodzi, benzyny, butli gazowych lub drobnych sprzętów domowych, wymaga posiadania przez nich pieniędzy, które pozyskują, świadcząc drobne usługi turystyczne. Pomimo powszechnej opinii, że rdzenna młodzież woli migrować z leśnych osad do miast w poszukiwaniu lepszego życia, przeprowadzone badania wskazują, że ten model nie dotyczy wszystkich grup tubylczych. Decyzje młodzieży Huaorani dotyczące ich przyszłości dowodzą, że potrafią odnaleźć się w skomplikowanej, współczesnej rzeczywistości i dzięki temu mogą również zachować swoje kulturowe dziedzictwo.

4. dr Anna Szymoszyn (IAE PAN), **Młodzież himalajska w procesie migracyjnym**

Referat dotyczyć będzie nowego zjawiska kształcenia dzieci i młodzieży z pogranicza himalajskiego w różnych kulturach i otoczeniu narodowym (indyjskim, nepalskim, europejskim). Dorastają w sytuacji permanentnej migracji, podlegają wpływom i naciskom wynikłym z bycia w grupie migracyjnej poza środowiskiem rodzinnym. W takich warunkach budują swoją nowoczesną tożsamość transkulturową. W wieku dorosłym przyjmują różne modele życia, na ogół związane ze specyficznymi strategiami migracyjnymi. Ich dalsze migracje związane jest z napięciem pomiędzy pragnieniem edukacji a naciskiem rodzin na konieczność zarabiania zagranicą. Moje badania młodzieży himalajskiej z Dolpo i Mustangu wpisują się w koncepcję badań "middle-le-ground" oraz badań migracyjnych. Badania etnograficzne prowadziłam w Indiach i Nepalu w latach 2004-2009; ponadto analizowałam media społecznościowe oraz zgłębiałam etnografię "od wewnątrz" - jak nazwałam metodę badawczą studium przypadku, której używam.

Czwartek, 19 listopada 2020

Sesje równoległe II

16.00-18.00

Polityka migracyjna wobec wyzwań współczesności II

Prowadzące: dr hab. Magdalena Lesińska (UW), dr Marta Pachocka (OBM UW, SGH)

1. dr hab. Michał Nowosielski (UW), Wpływ polityk migracyjnych na organizacje imigranckie - perspektywa kraju pochodzenia i pobytu

Celem referatu jest omówienie wpływu polityki integracyjnej krajów pobytu i polityki wobec diaspory kraju pochodzenia na organizacje imigranckie. Analiza opierać się będzie na przykładzie polskich organizacji imigranckich w 9 wybranych europejskich krajach (Niemcy, Francja, Wielka Brytania, Szwecja, Norwegia, Holandia, Hiszpania, Irlandia i Włochy). W pierwszej kolejności zostaną przedstawione miejsce organizacji imigranckich w systemach polityk integracyjnych wybranych krajów pobytu oraz wpływ jaki te polityki mogą mieć na funkcjonowanie organizacji. Po drugie, referat skupiać się będzie na założeniach polityki wobec diaspory (polityki polonijnej) oraz działaniach podejmowanych przez instytucje zaangażowane w realizację tych polityk. Również i w tym wypadku omówiony zostanie wpływ polityki wobec diaspory na sytuację organizacji imigranckich. W ostatniej części referatu przedstawione zostaną strategie organizacji, które w różny sposób dostosowują się do możliwości wynikających z realizacji polityk integracyjnych i polityki wobec diaspory.

2. dr Małgorzata Kułakowska (UJ), Polityka migracyjna Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej w kontekście Brexitu

Wystąpienie koncentruje się na planach zmian polityki migracyjnej rządu brytyjskiego i koncepcji systemu punktowego. Analiza uwzględni kontekst brexitu jak również pandemii koronawirusa. Nowa polityka migracyjna ma być oparta o ideę ujednoczenia kryteriów dla migrantów niezależnie od kraju pochodzenia zamiast jak dotąd wyraźnych różnic pomiędzy obywatelami państw unijnych a osobami spoza Unii Europejskiej, oraz wprowadzenie systemu punktowego promującego osoby wysoce wykwalifikowane oraz pracowników w kluczowych sektorach. Aby uzyskać pozwolenie na pracę, aplikant będzie musiał spełnić określone kryteria – posługiwać się językiem angielskim, oraz uzyskać ofertę pracy wymagającą pewnych kwalifikacji. Dodatkowo, będzie obowiązywał wymóg punktowy (określony próg to 70 punktów), które zależą będą od wysokości otrzymywanego wynagrodzenia, posiadanego wykształcenia oraz sektora, w którym ma nastąpić zatrudnienie. Referat uwzględni również reakcję opinii publicznej na proponowane zmiany.

3. mgr Dominika Pszczołkowska (UW), The puzzle of uneven dynamics of political participation of migrants. The case of Polish candidates in local elections in Ireland

Ireland has had a significant Polish minority since the European Union enlargement of 2004. Despite their positive reception and successful economic integration, Poles rarely get involved as candidates in local elections (in which all foreigners are entitled to run and vote), and their involvement has even diminished – from nine Polish candidates in 2009 and 2014 to three in 2019. This article, based on interviews with 13 of the 19 Poles who have run so far, XX other politically or socially active Polish migrants, and a survey (N=503, CAPI, conducted in 2018) of Poles in Ireland investigates this puzzle of a lack of progress in political integration. The political opportunity structure can be analyzed from the

perspective of the receiving political system, for example, the attitude of political parties, or the perspective of the immigrant community. This paper focuses on the later and demonstrates that changes in the Polish community in Ireland over the last decade have made political integration more difficult. Our findings suggest that the politics and policies of the country of origin should also be considered an important element influencing the political integration of migrants in the destination country.

5. dr Iwona Zielińska (EDAN Lincs, UoL), dr Michael Rassel (UoL), **Wsparcie i pomoc dla polskich kobiet doświadczających przemocy domowej w Wielkiej Brytanii: perspektywa praktyków**

Podczas konferencji przedstawione zostaną wstępne wyniki pilotażowego projektu badawczego, zrealizowanego w 2019 roku we współpracy z naukowcami z University of Lincoln. Jego celem było zbadanie barier, z jakimi borykają się Polki mieszkające w Wielkiej Brytanii i doświadczające przemocy domowej, w sytuacji poszukiwania pomocy i wsparcia. Celem projektu jest zrozumienie, dlaczego, mimo że w kraju mieszka około 830 000 Polaków, tak niewielu Polaków zostaje klientami organizacji i instytucji zajmujących się problemem przemocy domowej. Badanie zrealizowane zostało latem 2019 roku, w rejonie Lincolnshire (East Midlands), które jest zamieszkiwane przez bardzo wielu Polaków pracujących głównie w sektorze przemysłowym i rolniczym. Analiza 19-stu częściowo ustrukturyzowanych wywiadów przeprowadzonych z brytyjskimi praktykami pracującymi z polskimi mieszkańcami w różnych dziedzinach (praca socjalna, szkoły, pracownicy organizacji pozarządowych, pracownicy społeczni) pokazuje, że czynniki społeczne, praktyczne i emocjonalne przeplatają się ze sobą, ograniczając dostęp do informacji i wsparcia. Wszystkie te czynniki mają specyficzne cechy związane z polskimi doświadczeniami migracyjnymi i potęgowane są zazwyczaj przez barierę językową. Jak w każdym przypadku przemocy domowej, sieci przyjaciół i społeczności mają kluczowe znaczenie dla wspierania polskich kobiet w poszukiwaniu wsparcia. Jednak ambiwalentne reakcje przyjaciół, krewnych i szerszej społeczności w odniesieniu do aktów przemocy domowej doświadczanej przez kobietę, powodują często dodatkową izolację ofiary, zawstydzenie i strach, zwłaszcza jeśli kobieta i jej znajomi, żyją i pracują w tych samych miejscach. Dodatkowo, kwestie finansowe i formalne związane ze statusem migracyjnym (np. ważne paszporty, dostęp do zasiłków i socjalnego mieszkania) również wpływają na trudności w podjęciu decyzji o rozstaniu ze sprawcą przemocy. Ostatnia, wyróżniona przez nas przeszkoda dotyczy ograniczonej świadomości problemu przemocy domowej oraz niskiego zaufania do brytyjskiej policji, służby zdrowia oraz pomocy społecznej w zakresie wspierania ofiary przemocy domowej. Głównym powodem tej sytuacji jest obawa, że brytyjskie służby odbiorą kobiecie dzieci, w sytuacji ujawnienia, że rodzina doświadcza przemocy domowej. Prezentacja ma na celu poszerzenie wiedzy naukowej na temat przemocy domowej, której doświadczają Polki mieszkające w Wielkiej Brytanii. Temat ten nie był dotychczas, jak się wydaje, podejmowany przez badaczy zajmujących się problemem migracji polskiej w Anglii. Jako implikacje praktyczne zwracamy uwagę na rolę miejsca zatrudnienia Polaków oraz organizacji polonijnych w podnoszeniu problemu przemocy domowej, rozpowszechnianiu informacji i ułatwianiu dostępu do wsparcia i pomocy udzielanych przez brytyjskie instytucje.

Spoleczność imigracyjna w procesie przemian

Prowadzące: dr hab. Joanna Wojdon, Prof. UW (UWr), dr Anna Fiń (UPwK)

1. Prof. dr hab. Dorota Praszałowicz (UJ), **Lokalna społeczność imigracyjna w świetle prac Grzegorza Babińskiego**

2. dr Kamil Łuczaj (WSiZ), **Nie wrócą, ale się identyfikują. Polscy akademicy w USA i Wielkiej Brytanii**

Referat prezentuje wstępne wyniki badań prowadzonych przeze mnie w USA i Wielkiej Brytanii. Celem projektu jest odpowiedź na dwa zasadnicze pytania badawcze. Pierwsze z nich dotyczy motywacji urodzonych w Polsce naukowców do wyjazdu do globalnych centrów nauki. Drugie – możliwości ich ewentualnego powrotu do kraju peryferyjnego. W tym wystąpieniu skupię się na szczegółowej obserwacji wyłaniającej się w toku wstępnej obróbki danych z wywiadów pogłębionych. Badani przeze mnie migranci akademicy, omawiając różne powody, które przybliżę w trakcie wystąpienia, zwykle deklarują, że nie chcą wracać do Polski. Jednocześnie większość bardzo krytycznie ocenia stan nauki w Polsce. Na tle tych dwóch ustaleń, pewnym zaskoczeniem może więc wydać się fakt, że są to osoby aktywne w obrębie stowarzyszeń skupiających polskich naukowców za granicą oraz prezentujące część wyników swoich prac podczas konferencji polonijnych. Omawiając rezultaty empiryczne pokażę, w jaki sposób nierówności w obrębie globalnego systemu produkcji wiedzy prowadzą do powstania nieoczywistych identyfikacji oraz jak skomplikowane są kariery badaczy pochodzących z globalnych peryferii. Posłużę się w tym celu pojęciem „ideologii wschodniości” zaproponowanym przez Tomasza Zaryckiego, koncepcją pogranicza kulturowego w ujęciu Grzegorza Babińskiego oraz teoretycznymi implikacjami wydanej właśnie pracy Jochena Lingelbacha „On the Edges of Whiteness”, traktującej o orientalizacji zupełnie innej grupy polskich migrantów.

3. dr hab. Maria Paula Malinowski Rubio, Prof. UP (UPwK), **Zmiany w organizacjach wytworzonych przez zbiorowości etniczne imigrantów w ostatnich trzydziestu latach**

Jednym z najważniejszych wytworów społecznych powstających w zbiorowościach etnicznych w krajach osiedlenia się imigrantów, są ich organizacje, które jeszcze do niedawna posiadały zasadniczo odmienne cechy niż obecnie. Badania organizacji imigranckich w krajach osiedlenia ujawniają dzisiaj istotne zmiany zarówno w ich strukturze, jak i w funkcjonowaniu, a nawet w ich celach. Było to trudne do przewidzenia kiedy ponad trzy dekady temu Grzegorz Babiński opublikował swoją książkę pt. „Więź etniczna a procesy asymilacji. Przemiany organizacji etnicznych”. Najbardziej przełomowe wydarzenia stanowiące punkty zwrotne tych zmian to transformacje jakościowe i ilościowe, jakie zaszły w komunikacji, najpierw dzięki upowszechnieniu się korzystania z Internetu (w ostatniej dekadzie lat 90. XX wieku), a później (na samym początku XXI wieku) spopularyzowanie się Portali społecznościowych, oraz przed końcem ubiegłego wieku ogromne obniżenie kosztów podróży lotniczych, nie tylko międzynarodowych, ale także międzykontynentalnych, które stały się bardziej dostępne. W prezentacji postaram się pokazać, w jaki sposób wspomniane powyżej zmiany wpłynęły i nadal wpływają na organizacje imigrantów w kraju osiedlenia oraz jakie są tego konsekwencje.

4. dr Agnieszka Szczepaniak-Kroll (IAE PAN), **Przemiany polskich organizacji migracyjnych w Berlinie (1980-2018). Studium wybranych przypadków. Refleksje z badań jakościowych**

W moim wystąpieniu chciałabym nawiązać do problemu, o którym pisał Pan Prof. Grzegorz Babiński w podrozdziale książki pt. „Polityka wielokulturowości a migracje”, zatytułowanym „Etniczna

samotna gra w kręgle. Dlaczego upadają i dlaczego się nie odradzają organizacje etniczne?” . Na przykładzie Berlina przeanalizuję powody słabnącego zaangażowania Polaków w działalność tradycyjnych stowarzyszeń polonijnych w Niemczech. Jeszcze w latach 80. XX w. były one niezwykle aktywne, przyciągały setki migrantów, dziś znajdują się w recesji, w coraz mniejszym stopniu wpływają na funkcjonowanie Polaków za granicą. Ich miejsce zastępują innego rodzaju stowarzyszenia: inkluzywne, nastawione na współpracę z Niemcami, skupione na rozwiązywaniu ważnych problemów migrantów w kraju przyjmującym (a mniej na podtrzymywaniu kontaktu z krajem), bądź po prostu zintegrowaniu różnych środowisk migrantów w lokalnym środowisku. To im poświęcona będzie druga część mojego wystąpienia. Zwrócę w nim uwagę również na rosnącą rolę obdarzonych charyzmą liderów w ukierunkowaniu profilu działania organizacji. Niezwykle aktywne w tego rodzaju działalności są kobiety. Reprezentują one szczególny typ przywództwa nazywany transformacyjnym. Refleksje zawarte w wystąpieniu oparte będą o badania przeprowadzone w ramach grantu NCN „Polacy sukcesu: nowe oblicze polskiej diaspory w Europie Zachodniej”, w latach 2015-2018.

5. dr Katarzyna Winięcka (UwB), dr Aleksandra Porankiewicz-Żukowska (UwB), dr Karolina Radłowska (UwB), Prof. dr hab. Janusz Mucha (UwB), dr Olga Kurek-Ochmańska (WSliZ), dr Kamil Łuczaj (UC, KBnM PAN), **Migranci w miastach Polski wschodniej - analiza procesów osiedleńczych i relacji z grupami pośredniczącymi - propozycja badań**

Migranci w miastach Polski wschodniej - analiza procesów osiedleńczych i relacji z grupami pośredniczącymi – propozycja badań
Celem referatu jest przedstawienie propozycji badań naukowych dotyczących analizy procesów osiedleńczych i relacji z grupami pośredniczącymi, migrantów, którzy przybywają do dużych miast wschodniej Polski. Potrzeba eksploracji powyższego tematu powstała w wyniku wstępnej analizy najnowszych procesów migracyjnych w takich miastach jak Białystok, Lublin i Rzeszów. Za grupy migrantów, które są przedmiotem zainteresowania, przyjęto Ukraińców, Białorusinów i Tatarów krymskich, którzy po roku 2014 przybyli do miast wschodniej Polski z terenów byłego ZSRR. Za teren badań obrano wyżej wymienione miasta m.in. ze względu na zamieszkiwanie ich przez licznych przedstawicieli mniejszości narodowych i etnicznych, którzy tworzą pewnego rodzaju „udomowione środowisko” pod względem kulturowym, etnicznym i religijnym, co wydaje się istotnym czynnikiem w kontekście kreowania procesów osiedleńczych. Co więcej, propozycja badań, którą chcemy poddać dyskusji koncentruje się na trzech największych miastach regionu nie tylko ze względu na fakt, że zamieszkałe są przez wielu migrantów ze Wschodu, ale również z uwagi na bogatą historię relacji etnicznych i przede wszystkim na aktualny dyskurs towarzyszący tej części Polski, czy ogólniej mówiąc „wschodniości”. Centralnymi kategoriami pojęciowymi, wokół których poruszana będzie niniejsza problematyka są „procesy osiedleńcze” i „grupy pośredniczące”. Przyjmuje się, że na przebieg owych praktyk znacząco wpływają relacje nowoprzybytych migrantów z grupami pośredniczącymi, a ich sukces zależy od wielu czynników między innymi. od wewnętrznej i zewnętrznej siły grup migrantów i grup pośredniczących. Propozycja powyższych badań wpisuje się w szerszy, naukowy dyskurs dotyczący formowania się współczesnych skupisk etnicznych i funkcjonowania ich w dominującym społeczeństwie oraz kształtowania się relacji pomiędzy wcześniej powstałymi społecznościami imigranckimi a grupami najnowszych imigrantów. Nawiązuje też do poruszanych przez Grzegorza Babińskiego koncepcji roli i znaczenia więzi etnicznych zarówno w odniesieniu do więzi wewnątrzgrupowej, więzi z krajem osiedlenia jak i więzi grupy z krajem pochodzenia.

Badanie migracji w czasie kryzysu

Prowadzące: dr Agnieszka Trąbka (UJ), dr hab. Paweł Kaczmarczyk, Prof. ucz. (UW)

1. dr Joanna Kulpińska (UJ), dr Katarzyna Górka (UJ), Wpływ zmian polityki imigracyjnej wywołanych przez pandemię COVID-19 na obcokrajowców mieszkających w Polsce

Według prognoz Międzynarodowej Organizacji Pracy, obecny stan epidemii wywołany przez COVID-19 będzie miał daleko idący wpływ na rynek pracy, zarówno w wymiarze globalnym jak i lokalnym, w trzech kluczowych wymiarach: 1) pod względem liczby miejsc pracy (wzrost bezrobocia oraz osób zatrudnionych w zawodach poniżej swych kwalifikacji), 2) jakości pracy (płace i dostęp do ochrony socjalnej), 3) wpływu na konkretne grupy (najbardziej narażone na niekorzystne skutki zmian na rynku pracy). W gronie tych ostatnich wyróżnić należy imigrantów. A wśród nich zwłaszcza pracownicy migrujący oraz migranci nieregularni są grupami niewspółmiernie narażonymi na ekonomiczne, polityczne i społeczne skutki pandemii COVID-19. Ponieważ w czasach pandemii „grupy szczególnie wrażliwe stają się bardziej narażone ze względu na interakcję między strukturą społecznoekonomiczną a ryzykiem fizycznym, (...) konieczne są również środki ekonomiczne w celu [ich] ochrony na rynku pracy, aby zapobiec bezrobociu wynikającemu z nierówności” (Lee i Choo 2016). Celem referatu jest analiza wstępnych wyników badań prowadzonych nad zmianami polityki imigracyjnej Polski wywołanymi przez pandemię COVID-19 i ich konsekwencji dla różnych grup imigranckich w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem sektora rynku pracy. Przedstawiona zostanie także ocena działań rządu polskiego skierowanych do obcokrajowców wyrażona przez badanych oraz rekomendacje w odniesieniu do dalszych zmian i dopasowania obecnych przepisów do realnych potrzeb i wyzwań przed jakimi stanęła ta grupa w obliczu kryzysu. Analiza oparta zostanie zarówno na danych zastanych (akty prawne, bieżące dane statystyczne), jak i wywołanych (badania sondażowe).

2. dr Karolina Łukasiewicz (UW), mgr Ewa Cichocka (UW), mgr Kamil Matuszczyk (UW), Odpowiedzi lokalnych systemów pomocy społecznej na ubóstwo imigrantów. Wyzwania etyczne i metodologiczne oraz możliwości prowadzenia badań w czasie pandemii COVID-19

Prezentacja ta na celu przeanalizowanie wyzwań metodologicznych, etycznych ale i możliwości związanych z prowadzeniem badania odpowiedzi lokalnych systemów pomocy społecznej na ubóstwo imigrantów w kontekście kryzysu pandemii COVID-19. Obecny kryzys pandemiczny pozostawia imigrantów w szczególnie trudnej sytuacji i generuje wyjątkowe wyzwania dla centralnych jak i lokalnych systemów pomocy społecznej. Dostępne dane wskazują na to, że imigranci, a szczególnie osoby o niskich dochodach, bardziej niż inne grupy społeczne doświadczają negatywnego wpływu pandemii na ich zdrowie oraz sytuację ekonomiczną (Wilson, Stimpson, 2020; Gelatt, 2020; Clark et al, 2020). Jednocześnie prowadzenie badań w tej grupie w czasie kryzysu generuje wyjątkowe wyzwania metodologiczne i etyczne. Nieliczne dostępne analizy tych wyzwań wskazują na to, że rozmowy z uczestnikami badań mogą być zdominowane przez lęk przed pandemią, wskazywanie winnych, lub dyskutowanie odpowiedzi władz, a sam fakt prowadzenia badania w społecznościach szczególnie dotkniętych kryzysem rodzi moralne wątpliwości (Meza-Palmeros, 2020). Wyniki badań dotyczących innych stanów kryzysowych, wskazują na problem nadmiernego badania miejsc i społeczności łatwo dostępnych (Pascucci, 2017); czy zagrożeń które kryzys generuje zarówno dla badanych jak i badaczy (Belousov et al, 2007). W odpowiedzi na te ryzyka, podkreślana jest konieczność identyfikowania i unikania jako przedmiotu rozmowy tzw. ‘risk saturated spaces’ (Belousov et al, 2007), czy konieczność przywiązywania szczególnej wagi do pozycji społecznej badacza i uczestników badania (Bachmann, 2011), a także modyfikowania metodologii badań do tych

odbywających się w sferze wirtualnej (Dodds, Hess, 2020). Nasza prezentacja wniesie wkład do tej dyskusji. W prezentacji przedstawimy główne założenia oraz metodologię badań zaplanowanych przed wybuchem pandemii w ramach projektu LocMig. Projekt ten przewiduje badania terenowe w czterech miastach (w Nowym Jorku, Londynie, Berlinie i Sztokholmie). Następnie przeanalizujemy zidentyfikowane przez nas już w kontekście pandemii wyzwania związane z prowadzeniem badań a także sposoby, w jakie staramy się na nie odpowiadać. Przedstawiamy także potencjalne możliwości, jakie istnieją w zakresie prowadzenia badań w obecnym kontekście. Następnie podsumujemy nasz wkład do toczącej się dyskusji na temat wyzwań metodologicznych i etycznych związanych z prowadzeniem badań w sytuacji kryzysu.

3. mgr Kamil Matuszczyk (UW), Prof. dr Magdalena Nowicka (HUB), MA Suzanne Bartig (DeZIM), **Opiekunkę zatrudnię od zaraz, czyli jak pandemia COVID-19 zmieniła model transgranicznego przepływu pracowników z Polski do Niemiec**

Transgraniczna mobilność pracowników z Polski do sektora opieki domowej w Niemczech to przykład na to, w jaki sposób aktorzy tworzący przemysł migracyjny zmieniają obraz migracji opiekuńczych w Europie. Oprócz dobrze rozpoznanego zatrudnienia w szarej strefy, dynamicznie rozwija się segment profesjonalnego rynku opieki komercyjnej, z którego korzysta coraz więcej rodzin w Niemczech. Tym samym tworzą się nowe możliwości i ułatwienia dla dziesiątek tysięcy migrantów w wieku niemobilnym (t. 45 lat i więcej) na krótkotrwałe, legalne zatrudnienie oraz wsparcie merytoryczne i językowe podczas pracy. Niezależnie od tych zmian, dotychczasowe badania na ten temat (Leiber et al. 2019; Lutz 2020) potwierdziły występowanie licznych strukturalnych problemów, które stanowią wyzwanie dla bezpieczeństwa pracowników, jakości opieki nad osobami zależnymi czy funkcjonowania poszczególnych instytucji publicznych. Wybuch pandemii COVID-19 i konsekwencje, jakie się wraz z nim pojawiły, postawiły przed ogromnym znakiem zapytania funkcjonowanie dalszego modelu, opartego na szybkim transferze pracowników, spełniających oczekiwania niemieckich klientów, którzy pracują w systemie rotacyjnym i godzą się na zatrudnienie w modelu opieki 24-godzinnej (Nowicka et al., forthcoming). Celem prezentacji jest przedstawienie modelu transgranicznego przepływu pracowników z Polski do Niemiec, ze szczególnym uwzględnieniem strategii podmiotów komercyjnych (tj. agencji zatrudnienia, biur pośrednictwa) oraz strategii opiekunek-pracowników delegowanych. Kontekst dla tych rozważań będzie stanowiła pandemia koronawirusa, która podważyła dotychczasowe założenia tego modelu i stała się kamieniem milowym w rozwoju mechanizmów stojących za ułatwianiem mobilności pracowników do sektora opieki domowej. Główne pytanie, wokół którego oparta będzie prezentacja dotyczy tego, w jaki sposób podmioty zaliczane do przemysłu migracyjnego odpowiedziały na zaostrzenie przepisów ograniczających międzynarodową mobilność zarobkową w czasie pandemii COVID-19? Czyje interesy stały się priorytetowe: firm, niemieckich klientów, partnerów biznesowych w Niemczech czy opiekunek z Polski? Na ile obecna, nadzwyczajna sytuacja wpłynie na sposoby prowadzenia biznesu i traktowania migrantów długofalowo? W tym celu przywołane zostaną wyniki wcześniejszych badań autora (projekt EuroAgencyCare oraz badania własne), a przede wszystkim wyniki trwającego projektu niemieckiego „Opieka domowa w okresie pandemii Covid-19: Skutki ograniczeń ruchu międzynarodowego dla rodzin w Niemczech i opiekunek z Europy Środkowo-Wschodniej”, realizowanego przez DeZIM Institut (kierowniczka: prof. Magdalena Nowicka). Podczas wystąpienia przedstawione zostaną analizy oparte na 60 indywidualnych wywiadach zrealizowanych w okresie styczeń 2017 – październik 2020 z agencjami zatrudnienia w Polsce i Niemczech, ekspertami ds. rynku opieki, jak również samymi opiekunkami. Tak szeroka perspektywa rozmówców oraz długa perspektywa czasowa pozwalają wyjaśnić ewolucję, jaka dokonała się na przestrzeni ostatnich lat, ze szczególnym uwzględnieniem zmian podczas obecnej pandemii (m.in. zamknięcie granic, brak kierowców, strach migrantek przed podróżowaniem, wzrost roszczeń finansowych, obawy

niemieckich rodzin, zwiększone obciążenie pracą biurokratyczną w agencjach). Specjalna uwaga zostanie poświęcona refleksjom odnośnie wyzwań metodologicznych oraz etycznych związanych z badaniem pracodawców-agencji zatrudnienia oraz opiekunek z Polski w czasie lockdownu w obydwu krajach. Wątki, które pojawią się w czasie wystąpienia wpisują się w dyskurs przedstawiający transformację mobilności pracowników do sektora gospodarstw domowych oraz rozwój przemysłu migracyjnego w Unii Europejskiej. Ponadto, wyniki badań stanowią istotny wkład do dyskusji o roli i znaczeniu tzw. essential workers, których obecność w czasie pandemii stała się strategicznym wyzwaniem dla wielu państw, które podejmowały liczne działania mające ułatwić mobilność wybranym grupom zawodowym: w tym opiekunkom osób starszych.

4. mgr Anzhela Popyk (SWPS), **Intergenerational relationships in transnational families in times of crises**

Transnational families has become a common societal unit, as many families all over the world were separated by the national borders. Poland is not an exception. Although it has been quite a homogenic nation, Poland hosts more and more immigrants from Eastern countries. Despite the major immigrant groups (Ukrainian, Russian/ Belarussian, Vietnamese), Turkish immigrants in Poland are worth attention. The number of immigrants from Turkey had doubled since 2016, which was a crucial year for a new migration wave from Turkey to Europe. After a coup attempt, many Turkish families were forced to leave the home country and become the political asylum seekers. Political crisis in Turkey spit the families not only geographically, but also emotionally. Four years later, Turkish immigrants have still problems visiting their homeland and relatives. Moreover, they lost most of the social contacts because of fear and possible political prosecution. The COVID-19 pandemic became another crisis in the relationships between the members of transnational families. Locked down in Poland, many with expired residence permit, can not host their relatives or visit them in other countries. This paper shows the study with Turkish immigrant families in Poland, which was held in March-July 2020, during the COVID-19 pandemic. It presents how the intergenerational relationships in transnational families are maintained during the political and pandemic crises. Additionally, the paper discusses the methodological issues of the research during the lockdown.

5. dr Magdalena Zajączkowska (UEK), dr Wojciech Bąba (UEK), **Postawy imigrantów w krajach członkowskich UE wobec integracji europejskiej**

Projekt integracji europejskiej znalazł się w ostatnich latach na zakręcie, a poparcie dla dalszej integracji europejskiej wśród społeczeństw europejskich stanęło pod znakiem zapytania. W publicznej debacie temat integracji europejskiej dla przeciętnego europejskiego wyborcy jest związany z problematyką migracji, szczególnie przymusowych. Z drugiej jednak strony wobec wyzwań demograficznych większości krajów UE nieuchronne wydaje się dalsze przyjmowanie imigrantów, którzy choć częściowo mogą uzupełnić luki na Unijnym rynku pracy. W ramach tego procesu bardzo często pomija się stanowisko samych migrantów, zapominając że wielu z nich ma już pełne prawa obywatelskie i wyborcze. Tym samym konieczne jest zrozumienie ich przekonań politycznych i stanowiska wobec dalszej, pogłębionej integracji europejskiej. Celem niniejszego projektu jest analiza determinant wpływających na poparcie integracji europejskiej wśród mieszkańców krajów członkowskich UE. Korzystając z reprezentatywnego sondażu European Social Survey (najnowszej fali z 2018) roku analizujemy, które grupy mieszkańców krajów członkowskich są bardziej skłonne do poparcia projektu dalszej integracji. W przypadku imigrantów rozróżniamy zarówno pierwsze pokolenie cudzoziemców (urodzone poza krajem docelowym), jak i drugie (mające cudzoziemskich rodziców lub rodzica). Rozróżniamy także między imigrantami pochodzącymi z innych krajów UE i z krajów trzecich. Nasze badanie wskazuje na statystycznie istotne, wyższe poparcie dla integracji gospodarczej wśród imigrantów, a nieznacznie wyższą i pozytywną postawę wobec projektu

integracji wśród imigrantów z UE. Natomiast w przypadku drugiego pokolenia imigrantów poglądy wobec integracji europejskiej nie odbiegają od poglądów przeciętnego mieszkańca UE.

Procesy migracyjne oraz polityka migracyjna z regionalnej i lokalnej perspektywy badawczo-rozwojowej

Prowadzący: Prof. dr hab. Romuald Jończy (UEWr), dr hab. Brygida Solga, Prof. PO (PO)

1. mgr Natalia Boichuk (UEWr), *Nierejestrowana emigracja stała (emigracja zawieszona) w warunkach Ukrainy – studium przypadku miejscowości Kołędziany*

Ukraina od czasu transformacji boryka się ze znaczną skalą migracji kierujących się za granicę jak i mających miejsce wewnątrz kraju – kierujących się na ogół z peryferii do centrów. Te ruchy ludnościowe, migracje trwałe o znacznych rozmiarach, pozostają poza pomiarem statystyki publicznej obywateli. Przedstawione opracowanie zawiera wyniki badań przeprowadzonych w skali lokalnej miejscowości Kołędziany poświęconych diagnozie w zakresie nierejestrowanej emigracji stałej (emigracji zawieszony) oraz skali zatrudnienia za granicą. W badaniu wykorzystano metodę mikrospisu etnosondażowego stosowanego w Polsce (Jończy 2010). Badanie wykazało, że liczba mieszkańców badanej społeczności jest o 26% mniejsza niż wskazują dane meldunkowe, co czyni zasadną hipotezę o nierealności danych ludnościowych na poziomie lokalnym i znacznej skali nierejestrowanej migracji oraz wyludnienia peryferyjnych obszarów zachodniej Ukrainy. Badanie pozwoliło ustalić również skalę zatrudnienia za granicą oraz zróżnicowania w preferencjach migracyjnych ludności ukraińskiej z polskim pochodzeniem i bez niego.

2. dr Karolina Czerska-Shaw (UJ), *Stosunek migrantów do usług publicznych w mieście „globalizującym się”: studium przypadku miasta Krakowa*

Współczesny Kraków można traktować w kategoriach miasta „globalizującego się”, co ma istotne znaczenie dla kwestii migracyjnej w tym mieście. Termin miasto „globalizujące się” zakłada, że po pierwsze, Kraków został włączony do globalnej sieci miast stosunkowo niedawno. Zatem charakterystyczny dla takich miast napływ migrantów, reprezentujących zarówno wysokiej klasy profesjonalistów (t.z. expats) często z wysoko rozwiniętych państw, jak i migrantów ekonomicznych z państw rozwijających się, dokonuje się od niedawna. Po drugie, w przeciwieństwie do miast globalnych, które doświadczały tych procesów od dekad, miasta „globalizujące się” nie wypracowały jeszcze w praktyce „prób i błędów” własnych miejskich polityk w zakresie usług publicznych dla migrantów. Zatem Kraków jako miasto „globalizujące się” jest w procesie „uczenia się” takich polityk, dostosowywania ich zarówno do struktury migracji w mieście, jak też specyfiki samego miasta. Aby miasto mogło wypracować własną politykę w tym zakresie musi rozpoznać strukturę migracji, a także to, jakie mieszkający w Krakowie migranci mają oczekiwania w stosunku do usług publicznych, jakie napotykają bariery korzystając z nich oraz to czy sami tworzą alternatywne samopomocowe sieci usług quasi-publicznych. Realizowane badania podejmują próbę empirycznej analizy tych oczekiwań i barier wśród „lokalnych obcokrajowców” mieszkających w Krakowie, wraz z sieciami wsparcia, które tworzą. W badaniach zostały zastosowane zarówno metody jakościowe jak i ilościowe. Metodami ilościowymi (kwestionariusz ankiety, N:300) chcieliśmy wychwycić prawidłowości w występowaniu pewnych zjawisk i zmierzyć ich intensywność oraz rozkład w poszczególnych kategoriach obcokrajowców objętych badaniem. Badania jakościowe (wywiady pogłębiane, N:12) posłużyły wyjaśnianiu kluczowych problemów zidentyfikowanych dzięki badaniom ilościowym. W referacie prezentować będziemy wyniki badań oraz ich interpretacje.

3. dr Dorota Kałuża-Kopias (UŁ), *Imigranci z krajów b. ZSRR na łódzkim rynku pracy*

Sukcesywna liberalizacja przepisów prawa odnośnie do zatrudniania imigrantów, a zwłaszcza w stosunku do obywateli krajów b. ZSRR, spowodowała, że od kilku lat widzimy dużą dynamikę wzrostu liczby cudzoziemców ze wschodu podejmujących pracę w Polsce. Łagodzenie przez rząd przepisów dotyczących dostępu imigrantów do polskiego rynku pracy wymuszone zostało rosnącym popytem na pracowników, zwłaszcza w branżach takich, jak przemysł oraz budownictwo. Oczywiście, poprawa sytuacji na rynku pracy, tj. rosnące zapotrzebowanie na pracowników, spadek bezrobocia i wzrost płac nie jest równomierny w skali poszczególnych regionów kraju. Od 2014 r. obserwujemy stały wzrost liczby wydawanych zezwoleń na pracę w naszym kraju. Obecnie (2019 r.) do województw, w których wydawane było najwięcej zezwoleń na pracę, należą: mazowieckie, śląskie i wielkopolskie. Jednak między rokiem 2015 a 2019 największy średnioroczny przyrost liczby zezwoleń odnotowywany był w województwie łódzkim (średnio roczny wzrost z roku na rok to ponad 138%). Istotną rolę w dywersyfikacji przestrzennej zatrudnienia cudzoziemców odgrywają agencje pracy tymczasowej, które potrafią sprawnie przeprowadzić proces zatrudnienia za pracodawcę. Ich liczba systematycznie rośnie. W przypadku województwa łódzkiego, na koniec roku 2019 było zarejestrowanych 150 agencji pracy tymczasowej w regionie, podczas gdy w 2010 r. funkcjonowało ich zaledwie 12. Statystyki MRPiPS wskazują na rosnący w ostatnich latach udział woj. łódzkiego w zatrudnianiu imigrantów z krajów b. ZSRR. Najliczniejszą grupę cudzoziemców ze wschodu, tak jak w Polsce ogółem, stanowią Ukraińcy. Ponadto, rozkład przestrzenny rozmieszczenia obywateli za wschodniej granicy w regionie łódzkim, różni się istotnie między poszczególnymi nacjami. Na ten stan rzeczy wpływ ma wiele z czynników. Jednym z nich jest atrakcyjność gospodarcza poszczególnych powiatów w województwie oferujących atrakcyjną pracę, możliwość wynajmu mieszkania w rozsądnej cenie. W przypadku Ukraińców, którzy są coraz liczniejszą grupą pracowników w naszym województwie, duże znaczenie mają sieci migracyjne, które ułatwiają podjęcie decyzji o wyjeździe do pracy, stanowią bogate źródło informacji dla przyszłych pracowników. Ponadto, coraz częściej samorządy lokalne, zwłaszcza te, które już doświadczają zmian demograficznych (starzenia się ludności, niskiej dzietności i migracji), m.in. jak regiony łódzki, próbują swymi działaniami zachęcić pracowników ze Wschodu do przyjazdu, podjęcia legalnego zatrudnienia i osiedlenia się.

4. dr hab. Ewa Ślęzak, Prof. ucz. (UEK), dr Agnieszka Bielewska (SWPS), **Mobilność wysoko-wykwalfikowanych pracowników korporacji w perspektywie krajowych i lokalnych polityk publicznych. Przypadek Krakowa i Wrocławia**

The city migration policies can be seen as the reflection of national policies or as independent from them. The aim of the paper is to show how migration policies of Polish cities are shaped in the deficit of national level policies. The paper compares approaches of the Polish state and the Polish cities toward migrants, in particular the highly skilled ones based in transnational corporations. It also shows the growing gap between national and local level policies alongside the consequences it brings. The lack of solutions at the national level is compensated by actions of cities that make attempts to create their own migration policies. It is especially visible in the case of the analysed group of the highly skilled migrants (HSMs) who are seen as factors that change the city position in global networks of power, and who are both a result and a reason of economic growth (Glick Schiller and Çağlar 2009; Kugler and Rapoport 2005; Federici and Giannetti 2010, Matusz-Protasiewicz and Rajca 2014). This paper analyses the migration policies of two Polish cities – Wrocław and Krakow, the differences between the local approaches to migration management and the existing gap between national and local policymaking as well as the consequences occurring. Finally, it is interesting to see how city authorities handle migration of HSMs in the context of economic growth as well as its value in building cities' place in the world and the global economy.

5. dr Joanna Wróblewska-Jachna (ATH), **Aglomeracja Beskidzka w perspektywie zmian społeczno-kulturowych związanych z pracownikami zagranicznymi**

Proponowany referat będzie oparty na badaniach zasobów Aglomeracji Beskidzkiej realizowanych w okresie od maja do sierpnia 2020 roku. Procesy demograficzne determinują modele organizacji życia społeczno-gospodarczego na poziomie całego subregionu południowego Województwa Śląskiego. Starzejące się społeczności lokalne tworzą struktury 'srebrnej gospodarki', a także działalności związane z gospodarką czasu wolnego. Liczni i funkcjonujący jeszcze niejako poza świadomością administracji lokalnych migranci zagraniczni zmieniają kapitał społeczny i kulturowy regionu. Pracownicy zagraniczni dają się uchwycić poprzez analizy przestrzenne, w politykach rozwoju lokalnego nie są traktowani jako podmiot. Wyjątkiem są pilotażowe projekty realizowane poprzez organizacje sektora non-profit zdobywające doświadczenia w obszarze związanym z integracją społeczną nowych mieszkańców. Na poziomie ogólnokrajowym budowane są zręby polityki migracyjnej, a także rekomendacje dla jednostek terytorialnych. Istnieje luka na poziomie regionalnym, na którym zjawisko migracji ma charakter spontaniczny i zauważalne są pierwsze społeczne konsekwencje. Strumienie migracyjne organizowane są przez pracodawców a także inwestorów zorientowanych na gentryfikację centrów miast i prywatyzację przestrzeni publicznych. Proponowany referat zwiera ilustracje empiryczną przedstawionych zagadnień.

Piątek, 20 listopada 2020

Sesje równoległe III

09.00-11.00

Polska jako kraj imigracji – wyzwania dla społecznej i ekonomicznej integracji migrantów II

Prowadząca: dr hab. Agata Górny, Prof. ucz. (UW)

1. dr Sabina Kubiciel-Lodzińska (PO), *Wysoko wykwalifikowane a nisko wykwalifikowane imigrantki w opiece senioralnej - wykorzystanie kompetencji i wiedzy. Implikacje dla polityki integracyjnej*

W referacie omówiono napływ migrantów do sektora opieki nad osobami starszymi w Polsce, która do niedawna była postrzegana jako kraj „eksportujący” opiekunów. Przedstawiono wyniki 31 indywidualnych wywiadów pogłębionych przeprowadzonych z imigrantkami opiekującymi się osobami starszymi. Celem badania było określenie profilu imigranta podejmującego pracę w sektorze opieki senioralnej, w tym określenie poziomu jego wykształcenia i kompetencji. Stwierdzono, że 55% badanych posiadało wykształcenie wyższe, w tym ponad 20% posiadało wykształcenie pielęgniarstwa lub fizjoterapeutyczne (specjalistyczne, profilowe). Ustalono, że analizując migrantów w sektorze opieki, konieczne wydaje się nie tylko dzielenie cudzoziemców ze względu na ich poziom wykształcenia (wysoki vs nisko wykwalifikowany), ale raczej rozważenie podziału profilu wykształcenia (wykształcenie ogólne vs specjalistyczne (medyczne) - generalists vs. specialists). Kobiety ze specjalistycznym wykształceniem różnią się od pozostałych migrantek lepszą pozycją na rynku pracy (wyższe wynagrodzenie, legalne zatrudnienie) oraz zakresem wykorzystania umiejętności. W przypadku migrantek z wykształceniem specjalistycznym (medycznym) podjęcie pracy w opiece wynika z chęci choćby częściowej pracy w wyuczonym zawodzie, natomiast w przypadku pozostałych grup (wysoko wykwalifikowanych, ale nieposiadających wykształcenia profilowego i nisko wykwalifikowanych) zatrudnienie w sektorze opieki jest raczej przypadkowe. Dlatego analizując pracę w sektorze opieki, proponuje się podzielenie wysoko wykwalifikowanych migrantów na dwie grupy: posiadających wykształcenie wyższe niespecjalistyczne (ogólnie wykształconych, wysoko wykwalifikowanych) i „specjalistów” (migrantów o specjalnym profilu edukacji, wysoko wykwalifikowanych). Porównanie różnych grup pracowników sektora opieki może być przydatne z punktu widzenia realizacji polityki integracyjnej, ponieważ różnią się one oczekiwaniami, planami dotyczącymi dalszego pobytu w Polsce.

2. dr Dobrosława Wiktor-Mach (UEK), dr Karol Kaczorowski (UEK), dr hab. Konrad Pędziwiatr, Prof. ucz. (UEK), dr hab. Jan Brzozowski, Prof. ucz. (UEK), *Pandemia COVID-19 a imigranci w Krakowie*

Migranci są grupą szczególnie dotkniętą skutkami pandemii COVID-19 oraz wprowadzonymi w związku z nią ograniczeniami w życiu społecznym i gospodarczym. Na sposób radzenia sobie z wyzwaniami, jakie obecny kryzys stawia przed migrantami wpływa wiele czynników, w tym: sytuacja prawna (status imigrantów w Polsce), sytuacja branży, w której pracują lub prowadzą działalność gospodarczą, warunki mieszkaniowe, poziom znajomości języka polskiego, stopień integracji ze społeczeństwem przyjmującym, dostęp do wiedzy o regulacjach i zmianach wprowadzanych przez administrację państwową i samorządową, dostęp do sieci wsparcia zarówno na miejscu, jak i za granicą (w tym w kraju pochodzenia), nastroje społeczne w stosunku do obcokrajowców, obecność programów wsparcia skierowanych do poszczególnych grup (Ardittis, Laczko, 2020; Guadango, 2020). Trwająca pandemia też jest dodatkowym czynnikiem wprowadzającym niepewność odnośnie

procesów migracyjnych w Polsce. Wprowadzone restrykcje dotyczące mobilności - w tym szczególnie mobilności międzynarodowej - spowodowały już bezprecedensowe zmiany w możliwościach podróżowania migrantów, co szczególnie dotknęło migrantów z Ukrainy. Sytuacja ta może okazać się dodatkowym impulsem dla imigrantów do zmiany planów odnośnie zamieszkania, pracy czy studiowania (Jaroszewicz, 2020). Kraków to drugie najludniejsze miasto w Polsce charakteryzujące się także długimi tradycjami atrakcyjności dla migrantów. W XXI wieku, a zwłaszcza w ciągu ostatnich 5 lat, Kraków podobnie jak cała Polska podlegał przejściu migracyjnemu zmieniając swoje oblicze z miejsca dotąd wysyłającego migrantów międzynarodowych na ważny ośrodek przybywania osób z sąsiednich krajów (w tym głównie Ukrainy), z innych krajów europejskich, a także pozaeuropejskich (Pędziwiatr 2019). Zwiększenie liczby przybywających cudzoziemców wzbogaca wielokulturowość miasta stanowiąc jednocześnie wyzwanie dla polityk miejskich, które, dbając o spójność społeczną, powinny w coraz większym stopniu uwzględniać potrzeby i problemy cudzoziemców mieszkających w Krakowie. W tym kontekście pandemia stanowi zarówno źródło nowych trudności specyficznych dla migrantów w mieście, a także istotny czynnik zmieniający sytuację cudzoziemców na lokalnym rynku pracy. Celem prezentacji będzie przedstawienie wstępnych wyników badań eksploracyjnych na temat zmian jakie zachodzą w życiu imigrantów mieszkających i pracujących w Krakowie w kontekście globalnej pandemii. W szczególności skupiać się będziemy na naświetleniu następujących aspektów: 1). Doświadczeniach imigrantów z różnorodnych branż i ich sytuacji na rynku pracy. 2). Życiu społecznym imigrantów w czasie lockdownu (życiu rodzinnym i sposobach spędzania wolnego czasu) oraz na wpływie pandemii na potencjalne zmiany planów życiowych (dotyczących rozwoju swojej kariery, wyboru miejsca zamieszkania itp.) 3). Wyzwaniach, jakie pandemia postawiła przed imigrantami. Wstępne wyniki badań, bazujące na 30 wywiadach pogłębionych przeprowadzonych w Krakowie wśród migrantów oraz ekspertów, mają pomóc w zdobyciu wiedzy na temat najważniejszych problemów i wyzwań, jakie pandemia przyniosła różnym grupom obcokrajowców. Wywiady zostały przeprowadzone z przedstawicielami imigrantów 12 branż, w których pracuje szczególnie duży odsetek obcokrajowców (odnosząc się do rejestrów ZUS z 2019 r. oraz raportu demograficznego OWIM z grudnia 2019 r.). Respondentki i respondenci pochodzili z 11 różnych krajów.

3. dr hab. Agata Górny, Prof. ucz. (UW), mgr Karolina Madej (UW), mgr Katarzyna Porwit (UW),
Ewolucja czy rewolucja? Imigracja z Ukrainy do aglomeracji warszawskiej z perspektywy lat 2015-2019

Przez ponad dwie dekady Warszawa i jej okolice stanowiły główny obszar docelowy migrantów zagranicznych. Jego rola zaczęła się stopniowo zmniejszać wraz z dynamicznym wzrostem migracji z Ukrainy do Polski po 2013 roku. Zmieniały się też charakterystyki migrantów ukraińskich, co najsilniej uwidaczniało się w nowych obszarach docelowych i dotyczyło cech społeczno-demograficznych przybyszy, wzorców migracji, a także uczestnictwa w polskim rynku pracy. Do najważniejszych zmian zaliczyć można wzrost udziału mężczyzn w imigracji z Ukrainy oraz cudzoziemców podejmujących migrację do Polski w poszukiwaniu wyższego wynagrodzenia, a nie wyłącznie pracy w sytuacji bezrobocia na Ukrainie. Zwiększyło się także zróżnicowanie sektorów, w których podejmują pracę obywatele Ukrainy (np. wzrosło znaczenie sektorów takich jak przemysł i agencje pracy tymczasowej). Wreszcie, można obserwować większą gotowość migrantów z Ukrainy do zamieszkania w Polsce niż miało to miejsce w latach wcześniejszych, kiedy dominowała migracja cyrkulacyjna między Polską i Ukrainą. Celem referatu jest odpowiedź na pytanie, w jakim stopniu zmiany obserwowane w imigracji z Ukrainy do Polski w ostatnich latach uwidaczniają się w aglomeracji warszawskiej – „tradycyjnym” obszarze docelowym migrantów zarobkowych. Szczególny nacisk zostanie położony na wzorce migracyjne i uczestnictwo w mazowieckim rynku pracy – zarobki, pozycje zawodowe i sektory zatrudnienia. W prezentacji zostaną wykorzystane dane pochodzące z

dwóch sondaży zrealizowanych w aglomeracji warszawskiej latach 2015 i 2019 przez Fundację Ośrodek Badań nad Migracjami we współpracy z Ośrodkiem Badań nad Migracjami UW na zlecenie Narodowego Banku Polskiego. Wstępna analiza wyników powyższych sondaży wskazuje na wciąż utrzymującą się specyfikę Warszawy jako miejsca docelowego na mapie Polski, lecz także na powolną ewolucję zmian w charakterystykach i zachowaniach ukraińskich migrantów na mazowieckim rynku pracy.

4. mgr Kamil Matuszczyk (UW), **No bo co może mi się przytrafić przy zbiorach borówki czy truskawki? Świadomość i strategie związane z wielowymiarowym bezpieczeństwem pracowników sezonowych z Ukrainy w Polsce**

Zmiana statusu migracyjnego Polski była możliwa, m.in. dzięki zintensyfikowanemu napływowi pracowników sezonowych z Ukrainy, którzy zdominowali zasoby pracy w sektorze rolnym. Dla wielu imigrantów zatrudnienie przy zbiorach owoców czy warzyw to często pierwsza praca w nowym kraju, również w Polsce. Za tą pracą kryje się jednak wiele zagrożeń i niebezpieczeństw, a w skali globalnej, w sektorze rolnym dochodzi do największej liczby wypadków przy pracy (śmiertelnych oraz nieśmiertelnych). Pojawia się pytanie w jaki sposób tymczasowi pracownicy cudzoziemscy dbają o swoje bezpieczeństwo w pracy, w jaki sposób przygotowują się do wyjazdu oraz codziennej pracy oraz na czyją pomoc i wsparcie mogą liczyć w sytuacji kryzysowej. Celem mojego wystąpienia jest odpowiedź na powyższe pytanie i wyjaśnienie, na przykładzie współczesnych imigrantów z Ukrainy podejmujących zatrudnienie w polskim rolnictwie, jak istotne jest dla nich wielowymiarowe bezpieczeństwo związane z codzienną pracą oraz szerzej: funkcjonowanie na rynku pracy w kraju przyjmującym. W tym celu wykorzystane zostaną wyniki dwuletnich badań, prowadzone w powiecie grójeckim, określanym sadowniczym sercem Europy. Na podstawie obserwacji uczestniczącej (2019 rok - 30 dni, 2020 rok - 19 dni), dziesiątek krótszych i dłuższych rozmów, wywiadów indywidualnych z pracownikami z Ukrainy (oraz kilkoma z Polski) oraz ich pracodawcami (wybrane zostały 5 różnych gospodarstw sadowniczych) udało mi się zgromadzić unikatowy materiał empiryczny, pozwalający zrozumieć świadomość złożoną sytuację bezpieczeństwa pracowników sezonowych (Standing 2014; Duszczyk 2020). Podczas prezentacji uwzględniona zostanie także perspektywa pandemii COVID-19, która uwidoczniała strategiczne znaczenie tej kategorii pracowników (jako tzw. essential workers) dla pracodawców. Szczególna uwaga zostanie zwrócona także na aspekty metodologiczne i etyczne badania w czasie pandemii, zwłaszcza roli i bezpieczeństwa badacza podczas codziennej pracy z migrantami, podejścia samych pracowników do przestrzegania zasad higieny i dystansu społecznego oraz związanych z tym strategii na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa osobistego. Wyniki badań pokazały, że praca w sektorze rolnym nie jest postrzegana przez pracowników z Ukrainy jako niebezpieczna czy niosąca zagrożenia w codziennym funkcjonowaniu. Pomimo świadomości wypadków, do jakich dochodzi, rozmówcy podkreślali, że przy zbiorach owoców nic im nie grozi. Warunki BHP nie mają dla nich większego znaczenia, priorytetowym elementem pozostaje bezpieczeństwo dochodu, czyli otrzymanie ustalonej stawki przez pracodawcę. Badani przywiązują ogromne znaczenie do nieustannej pracy, a przestoje w poszczególnych gospodarstwach sadowniczych stają się wyzwaniem dla pracodawców, którzy muszą "pożyczać" pracowników sąsiadom lub znajomym. Dużym wyzwaniem, nieświadomym przez pracowników, a zaobserwowanym przez autora jest bezpieczeństwo transportu pracowników do i z miejsca wykonywania pracy w sadzie. Co istotne, w odniesieniu do bezpieczeństwa na rynku pracy (tj. świadomości, że w sytuacji utraty pracy, szybko i bez problemów pracownik znajdzie nowe zatrudnienie), migranci sezonowi wielokrotnie powtarzali, że nie boją się utraty pracy, a kolejną pracę znajdą bez większych problemów, głównie dzięki kontaktom z kierowcami (tj. pośrednikami, którzy odgrywają priorytetową rolę dla bezpieczeństwa Ukraińców). Powrót po roku do tych samych gospodarstw sadowniczych pokazał, że sytuacja pracowników pozostała na podobnym poziomie, a

pandemia nie poprawiła warunków zatrudnienia czy zamieszkania tych pracowników. Choć pracodawcy deklarowali konieczność poprawy warunków i jakości pracy w 2019 roku, pandemia negatywnie zweryfikowała ich plany.

5. mgr Michał Ławrenow (UJK), **Przestępczość obywateli Ukrainy w Polsce**

Wraz ze zmianą ustrojową oraz gospodarczą zaczęło w Polsce przybywać cudzoziemców. Przez lata zmieniała się ich liczba oraz odsetek poszczególnych narodowości. Zmieniały się wreszcie powody, dla których niektórzy z nich popadli w konflikt z prawem. Początkowo, była to z jednej strony drobna przestępczość przygraniczna, ale i wobec słabej jeszcze struktury przeciwdziałania oraz korupcji, przestępczość zorganizowana. Akcesja do Unii Europejskiej, stały wzrost gospodarczy a także wydarzenia na świecie sprawiły, że mimo wciąż ujemnego salda migracji, cudzoziemcy stali się widoczni na ulicach polskich miast a wraz z tym, zaczęło być zauważalne społecznie łamanie przez nich prawa. Jako, że przestępczość i jej wzrost jest w każdym kraju jedną z najczęściej wymienianych przez społeczeństwa przyjmujące obaw w kontekście wzrastającej migracji, problem ten był chętnie podejmowany przez media i polityków, co dodatkowo miało wpływ na proces integracji. Po 2014 roku liczba imigrantów z Ukrainy w Polsce zaczęła gwałtownie rosnąć. Słabe przygotowanie logistyczne, prawne, organizacyjne i instytucjonalne sprawiło, że jako kraj przyjmujący nie stworzyliśmy imigrantom a priori warunków, w których mogliby funkcjonować według wcześniej określonych zasad i jako mieszkańcy kształtować się w wyznaczonym wcześniej kierunku, co pozwoliłoby uniknąć błędów popełnianych przez kraje Europy Zachodniej w latach 60. i 70. Brak tego typu działań spowodował, że tworzące się chaotycznie społeczności, migranckie dzielnice o słabej infrastrukturze i nieradzący sobie cudzoziemcy zaczęli być doskonałym polem to tworzących się problemów społecznych. Nałożył się na to kryzys migracyjny w Europie, który mimo że nieobecny fizycznie w Polsce, odcisnął się mocnym piętnem na postrzeganiu migrantów, również tych bliskich nam kulturowo, Ukraińskich. Stworzyło to wyzwania dla polityki migracyjnej, procesu tworzenia prawa ale i polityki społecznej, edukacyjnej i penitencjarnej. Zbieżność ich założeń i stawianych sobie celów pozwoliłaby zarówno na łatwiejsze odnalezienie się migrantów w nowej rzeczywistości jak i na ich integrację, rozumianą jako sprawniejsze funkcjonowanie w społeczeństwie.

Migracje wewnętrzne – skala, zróżnicowanie przestrzenne, determinanty i skutki w kontekście zrównoważonego rozwoju

Prowadzący: Prof. dr hab. Romuald Jończy (UEWr), dr hab. Przemysław Śleszyński, Prof. IGiPZ (IGiPZ PAN)

1. Prof. dr hab. Romuald Jończy (UEWr), dr hab. Przemysław Śleszyński, Prof. IGiPZ (IGiPZ PAN), dr Alicja Dolińska (UEWr), Drenaż młodzieży maturalnej z peryferii do dużych ośrodków metropolitalnych na przykładzie Wrocławia

W referacie podjęty zostanie temat drenażu młodzieży maturalnej z peryferii do ośrodków metropolitalnych. Zaprezentowane zostaną w nim wyniki badań w zakresie zamiarów dalszej edukacji oraz przyszłego miejsca stałego zamieszkania maturzystów z różnych ośrodków województwa dolnośląskiego. Przedstawione wyniki pozwolą m.in. zweryfikować hipotezy mówiące o tym, że migracje „na studia” są podejmowane nie do najbliższych ośrodków akademickich, lecz do ośrodków metropolitalnych oraz o tym, że większość badanej młodzieży zamierza mieszkać na stałe poza miejscem swojego pochodzenia – dokonując migracji głównie do Wrocławia.

2. dr Patryk Brambert (UJK), dr Iwona Kiniorska (UJK), Migracje wewnętrzne ludności na obszarach wiejskich Polski Wschodniej. Wybrane aspekty i tendencje

Migracje ludności – równoległe z ruchem naturalnym – wywołują zasadnicze zmiany w poziomie i przestrzennym rozmieszczeniu populacji. Dla przykładu w Polsce, okres po zakończeniu II wojny światowej przejawiał się odpływem ludnościowym, który był jednak rekompensowany dość wysokim przyrostem naturalnym. Uwarunkowało to stały poziom zaludnienia obszarów wiejskich kraju do końca lat 80. XX w. Z kolei od początku przemian ustrojowych coraz większe znaczenie w zaludnieniu wsi zaczęły odgrywać migracje wewnętrzne. Przez swoją powszechność i masowość wpływają one obecnie decydująco na przestrzenny rozwój ludnościowy, rzutując jednocześnie na jego zróżnicowanie regionalne. W opracowaniu poddano ocenie procesy mobilności przestrzennej zachodzące na obszarach wiejskich Polski Wschodniej. Charakterystyczną cechą wybranego regionu jest jego peryferyjność nie tylko w wymiarze przestrzennym, ale także społecznym i ekonomicznym. W literaturze przedmiotu powszechnie można spotkać się z opinią, że województwa Polski Wschodniej cechuje m.in. niski poziom kapitału ludzkiego i dochodów ludności oraz ograniczona dostępność terytorialna. Przyjęto zasięg przestrzenny wyznaczony w opracowaniach planistycznych, wynikający z potrzeb praktycznych. Obszar Polski Wschodniej obejmuje pięć województw: lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie. Celem badań jest wskazanie skali przestrzennego zróżnicowania migracji wewnętrznych ludności na obszarach wiejskich Polski Wschodniej oraz wyznaczenie kierunków i tendencji kształtowania się przepływów wewnętrznych na terenach wiejskich badanego obszaru. Regionalną specyfikę analizowanego zjawiska zbadano na podstawie danych statystycznych pochodzących z BDL GUS. Pełna ocena zjawiska migracji jest utrudniona, ze względu na istniejące ograniczenia w statystyce. W związku z tym posłużono się danymi uśrednionymi, które wiarygodniej obrazują przestrzenne zróżnicowanie. Ocenę regionalnej specyfiki procesów przemian migracyjnych na obszarach wiejskich oparto na badaniu relacji w analizowanych parametrach, wykorzystując wskaźniki migracyjne zaprezentowane w postaci graficznej i kartograficznej. Obliczenia wykonano dla lat 2010-2014 oraz 2015-2019.

3. mgr Mateusz Długosz (UWr), Wrocław jako ośrodek docelowy migracji w ruchu wewnętrznym

Duże miasta pełnią istotną rolę w systemie migracji wewnętrznych. Większość z nich współcześnie stanowi istotne obszary źródłowe migrantów w ruchu wewnętrznym. Zachodząca w nich suburbanizacja powoduje duży odpływ migracyjny, czego efektem jest duża liczba przemieszczeń do stref podmiejskich tych miast. Warto jednak zwrócić uwagę, że mimo zachodzenia tego procesu duże miasta wciąż stanowią ważne obszary docelowe migrantów. Warto również zaznaczyć, że zasięg oddziaływania migracyjnego danego ośrodka jest powiązany z podziałem terytorialnym kraju, a wielkość samej migracji, maleje wraz ze wzrostem odległości pomiędzy obszarem źródłowym a docelowym migracji. Jednym z lepszych przykładów ilustrujących wskazaną sytuację jest tutaj Wrocław, gdzie mimo intensywnego rozwoju strefy podmiejskiej wciąż obserwuje się przyrost liczby ludności w samym mieście, wynikający z dodatniego salda migracji. Celem opracowania jest wskazanie charakterystyki powiązań migracyjnych pomiędzy gminami w Polsce a Wrocławiem, stanowiącym jedną z pięciu największych aglomeracji w kraju. Autor oprócz wyznaczenia wielkości napływu migracyjnego z poszczególnych gmin w Polsce, dokona próby określenia trwałości powiązań migracyjnych tych jednostek z Wrocławiem. Wskazanie miejsca pochodzenia imigrantów w ruchu wewnętrznym pozwoli na dokonanie delimitacji zasięgu oddziaływania migracyjnego tego miasta i umożliwi wyznaczenie pola imigracji Wrocławia.

4. dr Diana Rokita-Poskart (PO), **Wpływ migracji „na studia” na rynek pracy miasta akademickiego - stan obecny i perspektywy**

W wystąpieniu będę poszukiwała odpowiedzi na pytanie o krótkookresowy i długookresowy wpływ migracji „na studia” o charakterze wewnętrznych przemieszczeń ludności na rynek pracy miasta akademickiego. Podstawą wystąpienia będą wyniki ilościowych i jakościowych badań własnych prowadzonych wśród opolskich studentów oraz przedstawicieli przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą w Opolu. Pierwsze prowadzono w Opolu techniką ankiety audytoryjnej w roku akademickim 2016/2017 wśród dobranej w sposób losowo-kwotowy próby studentów. Drugie prowadzono w 2017 r. techniką indywidualnych wywiadów pogłębionych wśród przedstawicieli lokalnych przedsiębiorstw. Jako uzupełnienie wykorzystane zostaną także wyniki badań prowadzone na początku 2020 r. techniką wywiadu ustrukturyzowanego z przedstawicielami oddziałów firm zagranicznych umiejscowionych w Opolu. Analiza zebranego materiału empirycznego wskazuje, że wewnętrzny napływ migracyjny związany z podejmowaniem studiów wyższych w krótkim okresie oddziałuje w umiarkowany, ale strukturalnie ważny sposób na zmiany podaży pracy, stabilizuje oraz uelastycznia lokalny rynek pracy oraz kreuje nowe miejsca pracy. W długim okresie prowadzi do trwałych zmian zasobów pracy, przyciąga inwestorów i powoduje trwałe zmiany popytu na pracę. Wystąpienie zakończy próba zarysowania zmian obrazu miast akademickich w Polsce wywołanych przez pandemię SARS-CoV-2 i przyspieszone nią zmiany technologiczne.

5. mgr inż. Justyna Rokitowska-Majcher (UEWr), **Migracje pokoleń X, Y i Z - determinanty migracji oraz migracji powrotnej**

Badania z zakresu współczesnych migracji i remigracji prowadzone dotychczas w Polsce wskazują, że najczęściej kraj opuszczają ludzie młodzi (w przedziale wieku 20-40 lat). Badacze migracji udowodnili przewagę bodźców ekonomicznych nad pozaekonomicznymi skłaniającymi do opuszczenia dotychczasowego miejsca zamieszkania oraz to, że w przypadku podjęcia decyzji o migracji powrotnej większe znaczenie (niż przy emigracji) mają czynniki pozaekonomiczne. Dodatkowo dowodzi się, że faktory zmieniają swój charakter wraz z m.in. rozwojem gospodarczym w kraju wysyłającym i przyjmującym: siła ich oddziaływania jest inna w zależności od uwarunkowań makroekonomicznych oraz indywidualnych preferencji migracyjnych. Bodźce determinujące migracje mogą z różną siłą oddziaływać na osoby o różnych cechach, zwłaszcza na te u których różnica wieku jest znacząca oraz różne są systemy wartości. W związku z powyższym za główny cel opracowania uznano zbadania

różnic w postrzeganiu migracji, remigracji i w czynnikach je powodujących między przedstawicielami generacji X, Y i Z. W referacie przedstawione zostaną wyniki badań przeprowadzonych wśród migrantów powrotnych w województwie dolnośląskim.

Spoleczne, prawne i polityczne aspekty uchodźstwa

Prowadząca: dr Katarzyna Waniek (UŁ), mgr Oktawia Braniewicz (UŁ)

1. mgr Nina Łazarczyk-Bilal (UW), *What Determines the Entrepreneurial Intentions of Highly-Skilled Women with Refugee Experience? Empirical Analysis in the Context of Sweden*

One of the main challenges faced by the refugee hosting states is the labour market integration of newcomers, which can be achieved to some extent through the creation of small businesses. This paper analyses the individual level determinants of the entrepreneurial intentions of highly-skilled women with refugee experience. The study adds a new perspective to the conversation about highly-skilled migrant women analysed so far mostly as family reunion migrants joining the economic migrants. It also contributes to the relatively new research on refugee entrepreneurship by adopting an unusual perspective of looking at highly-skilled women. The empirical analysis embedded in the context of Sweden is twofold. First, it is done in SPSS on the sample (N=122) drawn from the 2017 Swedish Invandrarindex data set with the use of multinomial logistic regression. Second, the findings from the quantitative analysis are nuanced with the analysis of two case studies based on SSI with Syrian women having refugee experience. The findings confirm the importance of previous self-employment, entrepreneurial role models, cultural aspect of entrepreneurial intentions and the role of encouraging environment. In line with previous research the findings may imply that highly-skilled migrant women often plan to work in femaledominated sectors, which not necessarily require a high level of qualifications.

2. dr Marta Pietrusińska (UW), *Narracje biograficzne uchodźczyń jako przykład sprawczości przez bierność*

W publikacjach dotyczących uchodźców i uchodźczyń, rzadko pochyła się nad kategorią sprawczości narracyjnej, czyli sposobu organizowania swojego komunikacyjnego udziału w szerszych dyskursach, opartym na pewnym planie, realizowanym w sposób spójny i konsekwentny, w ramach wyjaśnia się przeszłość i teraźniejszość, a także projektuje przyszłość. Jeśli już kategoria sprawczości pojawia się w badaniach migracyjnych dotyczy ona zazwyczaj kategorii sprawczości lub raczej jej braku wśród migrantów - rozumianej jako połączenie świadomości podmiotowości i aktu woli, poprzez który jednostka jest autonomiczny sprawcą swoich czynów, a nie jest niesiona przez „nurt życia”. Celem mojego referatu jest ukazanie i wyjaśnienie sposobu, w jaki uchodźczynie budują swoją sprawczość poprzez, wydawałoby się oparte na trajektorii, narracje o swoim życiu. Referat jest wynikiem analizy (w oparciu o metodę Schützego) 10 wywiadów narracyjno-biograficznych przeprowadzonych w latach 2019 - 2020 z uchodźczyniami z Kaukazu posiadającymi ochronę międzynarodową w Polsce. Wnioski płynące z tych badań ukazują, że w kontakcie z osobą pochodzącą z kręgu kultury dominującej, badane kobiety świadomie budują narracje o swoim życiu, tak aby były one jak najbardziej zbieżne z polskim dyskursem prouchodźczym. W dyskursie tym figura uchodźczynie oparte jest na stereotypowych wyobrażeniach, w których migrantki przymusowe to: bezradne, ubogie, potrzebujące pomocy osoby, które nie posiadają kompetencji kulturowych ani zasobów by samodzielnie funkcjonować w polskim społeczeństwie, dlatego też potrzebują pomocy z zewnątrz. Pomimo, że moje badane w swoich narracja starały się budować właśnie taki obraz siebie samych, to dokładna analiza biograficzna, wskazywała, że robią to w sposób jak najbardziej świadomy i celowy.

3. dr Karolina Sobczak-Szelc (OBM), dr Marta Pachocka (OBM UW), dr hab. Konrad Pędziwiatr, Prof. ucz. (UEK), mgr Justyna Szałańska (UW), **Integracja uchodźców w Polsce. Efekty rozproszonej polityki integracyjnej**

Polska charakteryzuje się brakiem oficjalnej strategii integracji migrantów. Kilka aktów prawnych dotyczy różnych aspektów polityki integracyjnej, jednak są one rozproszone i brak w nich spójnego celu. Beneficjenci ochrony międzynarodowej (uchodźcy oraz osoby ze statusem ochrony uzupełniającej) są traktowani jako szczególna kategoria migrantów, którym państwo zapewnia instrument integracji w postaci Indywidualnego Programu Integracji (IPI). Beneficjenci ochrony międzynarodowej mają takie same prawa jak polscy obywatele w zakresie prawa do pracy i zakładania działalności gospodarczej, edukacji, ochrony zdrowia i mieszkalnictwa. Jednak w praktyce, samo zrównanie w prawach jest niewystarczające dla pełnego uczestnictwa uchodźców w życiu społeczno-gospodarczym w Polsce. Celem naszego referatu jest zaprezentowanie wyzwań integracyjnych doświadczanych przez uchodźców w czterech obszarach: na rynku pracy, w edukacji, mieszkalnictwie oraz dostępie do opieki zdrowotnej. Tym samym zaprezentujemy główne wyniki badań projektu Horyzont 2020 RESPOND: Wielopoziomowe zarządzanie migracją masową w Europie i jej sąsiedztwie (2017-2020) realizowanego w Polsce przez Ośrodek Badań nad Migracjami. Głównym narzędziem badawczym we wspomnianych badaniach były wywiady pogłębione częściowo-ustrukturyzowane przeprowadzone z 30 migrantami i migrantkami przymusowymi oraz 16 osobami reprezentującymi administrację centralną, publiczne organizacje pomocowe, samorządy, szkoły oraz organizacje społeczne.

4. mgr Monika Szulecka (INP PAN), **Narracje o uchodźcach w kręgach administracji publicznej – źródła i konsekwencje**

Proponowany referat ma na celu po pierwsze pokazanie źródeł postrzegania migrantów przymusowych przez polską administrację w kategoriach takich zjawisk jak nieudokumentowana czy niekontrolowana migracja lub zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa (Szulecka 2019). Po drugie celem referatu jest pokazanie, jakie konsekwencje dla jednostek zamierzających ubiegać się o ochronę lub już będących w trakcie takiej procedury mogą wynikać z określonych narracji dominujących w kręgach administracji publicznej. Jest to więc pytanie o wpływ narracji na losy jednostek z tzw. podejrzanej społeczności (por. Łodziński 2019). Jak wynika z badań naukowych czy raportów z obserwacji podejmowanych przez organizacje pozarządowe lub instytucje publiczne, ograniczony dostęp do wnioskowania o ochronę międzynarodową stał się w Polsce problemem systemowym. Choć można go zilustrować historiami jednostek, skala zjawiska odmawiania nie tyle ochrony, ile prawa ubiegania się o nią, potwierdza, że działania podejmowane wobec osób, które zamierzają złożyć wniosek uchodźczy w Polsce lub taki wniosek już złożyły, oparte są na podejrzliwości, niemal „wdrukowanej” w system uchodźczy, i zakładaniu, że celem każdego, kto deklaruje chęć ubiegania się o ochronę w Polsce, jest „nadużycie” procedury azylowej (Szulecka 2016). Elementem narracji determinujących działanie administracji publicznej jest utożsamianie migrantów przymusowych z zagrożeniem, naruszaniem prawa, a czasem i z przestępczością (zob. też Pickering 2008). Jest rzeczą bezsporną, że rolą administracji jest weryfikowanie, czy cudzoziemcy chcący dotrzeć do Polski lub pojawiający się na jej terytorium spełniają warunki wjazdu lub pobytu. Ale jednocześnie, zadaniem państwa jest stosowanie się do zasad, które wynikają chociażby ze zobowiązań międzynarodowych, do których bez wątpienia należy podpisana przez Polskę Konwencja Genewska. Jeśli wspomniana podejrzliwość, a wręcz automatyczne zakładanie „złych” intencji osób zamierzających ubiegać się o ochronę lub już będących w trakcie procedury uchodźczej przejawiane są na każdym kroku, w niemal każdym kontakcie z administracją państwa przyjmującego czy

transzytowego, rodzi się pytanie, czy podejmowane w praktyce działania nie są ukierunkowane tylko na to, by udowodnić słuszność podejrzeń. A to nieodzwrotnie prowadzi do pytania, czy proces weryfikacji przebiega w sposób gwarantujący przestrzeganie podstawowych praw jednostek. Referat opiera się na analizie danych zgromadzonych w trzech projektach badawczych zrealizowanych między 2015 a 2020 r. Choć projekty te dotyczyły różnych zagadnień, tj. przejawów nielegalnej migracji w Polsce i zapobiegania temu zjawisku, zarządzania masową migracją przymusową oraz kryminalizacji migracji, ich wspólnym mianownikiem była bądź sytuacja migrantów przymusowych w kontekście formalnych działań podejmowanych wobec nich (np. odmowa wjazdu, udzielenie bądź nie ochrony międzynarodowej, zastosowanie środków zabezpieczających przebieg procedury), bądź dominujące narracje dotyczące polityki azylowej czy w ogóle migrantów przymusowych. W badaniach tych prowadzone były wywiady jakościowe z przedstawicielami instytucji publicznych odpowiedzialnych za realizację zadań w zakresie kontroli migracji i polityki azylowej (w tym SS, UdSC), przedstawicielami organizacji i instytucji działających na rzecz praw człowieka oraz z osobami ubiegającymi się o ochronę w Polsce. Dodatkowo w analizie są wykorzystane oficjalne dokumenty stanowiące punkt odniesienia w realizacji polityki wobec migrantów przymusowych (m.in. strategia przyjęta przez rząd, raporty opracowywane przez instytucje publiczne, wybrane wyroki sądowe). Analiza tych danych ma na celu odpowiedź na pytanie, czy i w jaki sposób utrwalany w kręgach administracji wizerunek migrantów przymusowych wpływa na decyzje podejmowane wobec jednostek.

5. mgr Oktawia Braniewicz (UŁ), **Obecność dzieci uchodźczych w polskiej szkole jako jedno z kluczowych wyzwań społeczno-prawnych**

Od 1948 roku prawo do edukacji stanowi jedno z podstawowych praw przynależnych każdemu dziecku na świecie niezależnie od pochodzenia, koloru skóry, religii, płci czy statusu społecznego. W praktyce oznacza to, że każde dziecko niezależnie od tego, czy urodziło się w Europie, Azji czy Afryce, czy jest chłopcem czy dziewczynką, czy wyznaje islam, chrześcijaństwo, hinduizm czy też jest ateistą, czy pochodzi z ubogiej lub zamożnej rodziny - każde, ale to każde dziecko ma prawo do tego, aby być wyedukowanym. W przypadku dzieci dotkniętych doświadczeniami konfliktów zbrojnych lub traumy, zmuszonych do opuszczenia kraju pochodzenia, szkoła staje się często jedną z nielicznych instytucji, w których dziecko może otrzymać wysokiej jakości pożywienie, fachową opiekę lekarską bądź skorzystać z konsultacji psychologicznej. Szkoła może być jedynym stabilizującym czynnikiem z jakim spotykają się dzieci uchodźcze w tak trudnym okresie swojego życia, jakim jest przymusowa migracja i konieczność funkcjonowania w nowym, często odmiennym kulturowo i językowo środowisku. W swoim wystąpieniu chciałabym podjąć kwestię obecności dzieci uchodźczych w polskich szkołach. Przeprowadziłam badania terenowe w 11 Ośrodkach dla Cudzoziemców na terytorium RP, odbyłam wiele rozmów (stosując metodę wywiadu pogłębionego) z pracownikami socjalnymi, rodzicami, psychologami oraz pracownikami szkół, do których uczęszczają mali uchodźcy. Zamierzam przybliżyć Państwu wybrane problemy, których doświadczają dzieci uchodźcze objęte obowiązkiem szkolnym i wykazać, że stanowią one poważne wyzwanie społeczno – prawne dla organów państwowych. Ukażę także dobre praktyki związane z modelem dostępu do edukacji dzieci uchodźczych w Wielkiej Brytanii oraz Niemczech.

Pamięć o polskich migracjach XX w.

Prowadząca: dr hab. Anna Mazurkiewicz, Prof. UG (UG)

1. dr hab. Anna Horolets, Prof. ucz. (UW), "Migracja jako kwestia moralna" a polska pamięć migracyjna

W proponowanym referacie moim celem jest umieszczenie procesów pamiętania o mobilności migracyjnej w społeczeństwie polskim w perspektywie socjologii i antropologii moralności. Tytułowe sformułowanie "migracja jako kwestia moralna" zapożyczyłam z tekstu Mary Patrice Erdmans dotyczącego polskich migracji lat 1980. Jej propozycję interpretacyjną można zastosować także do migracji z Polski w innych okresach historycznych: w budowaniu hierarchii godności migrowania z Polski znaczenie ma nie tylko przyczyna wyjazdu (polityczne vs. ekonomiczne) ale i to, kto wyjeżdża (np. obcy vs. swój; wykształcony vs. niewykształcony; w perspektywie mikro: ja vs. inny). W referacie dążę do tego, by kwestie pamięci migracyjnej powiązać zarówno z typową dla Polski optyką "migracji jako kwestii moralnej", jak i z szerszymi globalnymi moralnymi reżimami migracji. To określenie proponuję rozumieć jako złożony splot ukształtowanych przez historię relacji globalnych i historie narodowe, osadzonych w strukturach społecznych i ideologiach politycznych poglądów i ocen dotyczących pożądanego i niepożądanego - "złego" i "dobrego" - migrowania. Moim celem będzie pokazanie wzajemnej zależności między (nie)pamiętaniem migracji a jej moralnymi ocenami. W tym głównie teoretycznym wystąpieniu będę korzystała z przykładów empirycznych pochodzących z moich badań etnograficznych wśród polskich migrantów w Chicago a także z wybranych tekstów dyskursu publicznego. Jako socjolożka i antropolożka będę skupiała się bardziej na tym, jakie znaczenie ma pamięć o migracjach dla współczesnych migrantów, aniżeli na historii migracyjnej jako takiej.

2. dr Michał P. Garapich (UW), dr Kamila Fiałkowska (UW), mgr Elżbieta Mirga-Wójtowicz (UW), Migracje polskich Romów - czyli niedopowiedziana historia potransformacyjnych migracji z Polski

Nasza prezentacja ma dwa cele: na gruncie empirycznym przedstawimy oddolną, dotychczas zupełnie niezauważoną przez badaczy historię migracji polskich Romów z późnego PRL-u do dzisiaj. Na przykładzie dwóch lokalnych społeczności i dwóch grup polskich Romów (Polska Roma, i Bergitka Roma) z Mławy i Nowej Huty pokażemy jak migracje te są integralną częścią procesów społeczno-ekonomicznych dotyczących Polskę. Pokażemy jak w skali mikro procesy te wyglądały i przebiegały i jak z punktu widzenia samych Romów migracje zagraniczne okazały się skuteczną metodą adaptacji do nieprzychylnych warunków strukturalnych, przy jednoczesnym zachowaniu spójności kultury. Z kolei procesy te w skali makro z jednej strony tworzą nowe klasy społeczne (drobnomieszczaństwo i klasę robotniczą w przypadku PRL), z drugiej w sytuacji kryzysowej dokonują ekspulsji „ludzi odpadów” (Bauman 2005). Drugi cel prezentacji dotyczy refleksji teoretycznej związanej z normatywizacją homogeniczności etnicznej w Polsce, która w badaniach migracyjnych traktuje migracje mniejszości jako „inne”, wiążąc je z esencjalnie traktowaną specyfiką kulturową grupy, tym samym stawiając ją „na zewnątrz” polskiej wspólnoty wyobrażonej.

3. dr Kamila Ziółkowska-Weiss (UPK), Polski kościół katolicki w Martin Coronado w Buenos Aires i jego rola w życiu argentyńskiej Polonii

Argentyna, jest zaraz po Brazylii, drugim krajem Ameryki Południowej w którym osiedliła się największa liczba Polaków, głównie emigrantów, którzy poszukiwali lepszych warunków do życia. Polska emigracja do Argentyny, rozpoczęła się w połowie XIX wieku. Polacy, którzy osiedlili się w

Argentynie, przywieźli ze sobą z Ojczyzny, piękne zwyczaje, tradycje i wartości, które są kultywowane po dzień dzisiejszy przez potomków polskich emigrantów. Praca Kościoła katolickiego w Argentynie to głównie działalność skupiająca się na opiece religijnej nad emigrantami. Ważnym zadaniem, które pełni obecnie duszpasterstwo polonijne w Argentynie jest utrzymanie i umacnianie więzi pomiędzy Polakami w Argentynie, opieka nad starszymi i potrzebującymi Polakami, a także promowanie języka i kultury polskiej. Celem referatu jest ukazanie roli Kościoła katolickiego w życiu polonijnej społeczności w Argentynie na przykładzie Polskiego Ośrodka Katolickiego w Martin Coronado w Buenos Aires. Przedstawione zostaną wyniki badań, które autorka przeprowadziła wśród argentyńskiej Polonii za pomocą kwestionariuszy ankietowych, dzięki którym dowiedziano się jaką rolę pełni Kościół katolicki w życiu społeczności polonijnej w Buenos Aires. Z przeprowadzonych badań wynika, że dla większości ankietowanych Kościół katolicki odgrywa bardzo ważną rolę w ich życiu. Zapewnia im opiekę religijną, poczucie bezpieczeństwa oraz pomaga w utrzymywaniu kontaktów między rodakami mieszkającymi w Argentynie. Polacy w Argentynie są bardzo przywiązani do wiary katolickiej i polskich tradycji. Chętnie i często uczestniczą w obchodach religijnych świąt i rocznic narodowych, organizowanych przez Polski Ośrodek Katolicki w Martin Coronado. Podczas badań terenowych przeprowadzone zostały także indywidualne wywiady skategoryzowane, dzięki którym autorka dowiedziała się jak ważne dla polonijnej społeczności w Buenos Aires jest poczucie polskiej tożsamości narodowej oraz w jaki sposób Polonia pielęgnuje polskie tradycje zarówno te religijne jak i patriotyczne. Przeprowadzone badania pokazały, iż Argentyńczycy polskiego pochodzenia nie utracili swojej tożsamości narodowej i czują się Polakami oraz są związani z Polską i polskimi tradycjami. Księża polscy w Argentynie poprzez swoją działalność duszpasterską, organizowanie obchodów świąt i rocznic polskich, a także nauczanie w polskiej szkole, organizowanie pielgrzymek, odprawianie codziennych mszy świętych w języku polskim, organizowanie spotkań polonijnych oraz corocznych wizyt duszpasterskich przyczyniają się do umacniania więzi pomiędzy społecznością polonijną w Argentynie. Polscy misjonarze pracujący w Buenos Aires często pełnią rolę organizatora zarówno życia religijnego jak i kulturowego Polonii w Argentynie. Rola kapłana na emigracji, to nie tylko sprawowanie nabożeństw i udzielanie sakramentów, ale także dbanie o polskie zwyczaje i tradycje. A zatem opieka duszpasterska nad emigrantami, opiera się na trzech fundamentach: pomocy duchowej i duszpasterskiej, wsparciu i pomocy emigrantom (zarządzeniu ich potrzebom) oraz kultywowaniu wśród emigrantów polskich tradycji i zwyczajów.

4. mgr Dorota Choińska (UWr), **Zapomniane uchodźstwo – Polacy w Hiszpanii w czasie II wojny światowej**

Celem niniejszego referatu jest ukazanie losów polskich obywateli aresztowanych w czasie II wojny światowej przez hiszpańskie służby bezpieczeństwa w trakcie pobytu na terytorium tego kraju. Podstawą badania są dokumenty z lat 1940-1945 zgromadzone w archiwum Gobierno Civil (najwyższego organu prowincjonalnej administracji państwowej) katalońskiej przygranicznej prowincji Girona. Jest to cenne i dotychczas niezbadane przez rodzimych historyków źródło pozwalające scharakteryzować sytuację polskich uchodźców w Hiszpanii w czasie II wojny światowej. Celem referatu jest omówienie poszczególnych fal ruchu uchodźczego na granicy francusko-hiszpańskiej i uczestniczących w nich grup polskich obywateli, sposobów przekraczania granicy oraz związanego z tą przeprawą ryzyka, metod postępowania hiszpańskich władz wobec pojmanych Polaków, a także roli władz Rzeczypospolitej i instytucji dobroczynnych w pomocy zatrzymanym. Referat prezentuje też motywacje, które skłaniały polskich obywateli do ucieczki do Hiszpanii, przyświecające im cele oraz emocje i nadzieje związane z tym przedsięwzięciem. Losy Polaków, którzy po francuskiej kapitulacji w czerwcu 1940 roku zdecydowali się przedostać do Hiszpanii pozostają w znacznej mierze nieznane. Dzięki dokumentom zgromadzonym w katalońskim archiwum możliwe jest

poznanie nie tylko administracyjnego wymiaru ich tułaczki, ale też indywidualnego, ludzkiego oblicza dramatu II wojny światowej.

5. mgr Jarosław Zawada (UG), **Pamięć o dziewiętnastowiecznych migracjach wśród Polaków mieszkających w Gruzji**

Polscy badacze Kaukazu koncentrują się na losach polskich emigrantów z XIX i XX wieku. Rzadko możemy spotkać opracowania naukowe dotyczące osób, które postanowiły się tu osiedlić współcześnie. Historycy wydają opracowania na temat związków polsko-gruzińskich na przestrzeni wieków, szczegółowo opisują losy polskich zesłańców po powstaniu listopadowym i powstaniu styczniowym oraz losy tych, którzy w przeszłości wybrali ten region świata dobrowolnie, mając nadzieję na lepsze życie. Jednocześnie zapomina się o Polakach, którzy współcześnie współtworzą kulturę, naukę i gospodarkę krajów kaukaskich. Nie zwraca się uwagi na to, jak kultywują oni pamięć o dziewiętnastowiecznych migracjach Polaków na tereny Kaukazu Południowego. Niniejszy referat ma na celu przybliżenie współczesnej Polonii w Gruzji - przedstawienie aktywności organizacji polonijnych oraz zaangażowania młodych Polaków w dbanie o pamięć o ludności polskiego pochodzenia, która wywarła duży wpływ na rozwój Gruzji w XIX i XX w. Warto zauważyć, że pierwsza fala polskich emigrantów przybyła na Kaukaz w latach 1830-1840. Od tego czasu z sukcesami wspierali wiele dziedzin kultury i nauki. Angażowali się w politykę, wojsko, architekturę, muzykę, malarstwo, budownictwo, botanikę, a także aktywnie uczestniczyli w życiu akademickim. Istniała również tzw. Tbiliska Grupa składająca się z polskich poetów zesłańczych, którzy reprezentowali tragiczny wymiar romantyzmu. Należy podkreślić, że podobna sytuacja polityczna na ziemiach polskich, jak gruzińskich sprzyjała rozwijaniu kontaktów pomiędzy dwoma narodami. W 1832 w Tbilisi został wykryty spisek gruzińskiej szlachty. Mimo że nie doszło do powstania to nikt nie ukrywał, że było to działanie inspirowane polskimi wydarzeniami z 1830 r. Zarówno Polacy, jak i Gruzini sprzeciwiali się władzy rosyjskiej. Mówiąc o aktywności polskich emigrantów nie możemy zapominać o tle historycznym ówczesnych czasów. Antropologiczne badania terenowe przeprowadzone w Gruzji (Tbilisi, Sighnaghi, Lagodekhi, Kutaisi, Gori, Batumi) w latach 2017 - 2019 opierały się o wywiady narracyjne, obserwację uczestniczącą i kwerendę biblioteczną. Badania te ukazały, że oprócz współczesnych emigrantów i członków Polonii, którzy związali się z Gruzją na stałe istnieje też grupa osób, która przyjeżdża, aby realizować liczne projekty społeczno-edukacyjne. Aktywnie włączają się w kultywowanie pamięci o polskich zesłańcach i emigrantach z XIX wieku. W przestrzeni miasta pojawiają się tablice informacyjne podkreślające wkład Polaków w jego rozwój, wydawane są informatory i publikacje naukowe, a także istnieje możliwość uczestnictwa w konferencjach naukowych na tbiliskich uniwersytetach. Bibliografia: Domański T. (red.), Migracje. Ujęcie interdyscyplinarne, Łódź 2017 Filina M. (red.), Polski Kaukaz, Tbilisi 2016 Filina M., Ossowska D., Losy Polaków na Kaukazie, Tbilisi 2015 Furier A., Polacy w Gruzji, Warszawa 2009 Justyńska H., Polscy artyści w Gruzji, Tbilisi 2015 Solarz O. (red.), Kukia. Zapomniane dziedzictwo polskie w Gruzji, Nowica 2015.

Piątek, 20 listopada 2020

Sesje równoległe IV

11.30-13.30

Polityka migracyjna wobec wyzwań współczesności III

Prowadzące: dr hab. Magdalena Lesińska (UW), dr Marta Pachocka (SGH)

1. mgr Dominik Wach (UW), Rola polskiego samorządu w tworzeniu polityki i wdrażaniu działań w zakresie integracji cudzoziemców w opinii ekspertów

W kontekście europejskim tworzenie polityk mających odpowiadać na potrzebę integracji cudzoziemców jest zjawiskiem stosunkowo nowym. Rolę w tym procesie odegrała m.in. rosnąca liczba napływających i osiedlających się cudzoziemców odmiennych etnicznie i kulturowo od dominującej społeczności przyjmującej. Od pewnego czasu zauważalna jest także rosnąca rola poziomu lokalnego, w szczególności miast, w tworzeniu i wdrażaniu polityk integracyjnych. Choć często pozostają one, jak zauważa Penninx i Garcés-Mascareñas (2016), w cieniu polityk szczebla centralnego, to właśnie władze lokalne stają przed wyzwaniem integracji pojawiających się na ich terenie cudzoziemców. W tej sytuacji samorządy zmuszone są tworzyć praktyczne i nastawione na osiągnięcie zamierzonego celu polityki lokalne. Jak dowodzą badania porównawcze prowadzone w Europie Zachodniej, to właśnie na poziomie lokalnym, w szczególności w dużych miastach, powstawały pierwsze programy i polityki integracyjne, będące często inspiracją i impulsem do tworzenia tego typu rozwiązań na poziomie państwowym. Podobną tendencję możemy zaobserwować także w Polsce, gdzie w obliczu braku obowiązującej strategii na szczeblu centralnym to właśnie największe miasta podjęły wyzwanie tworzenia lokalnych strategii integracji cudzoziemców lub realizowania działań integracyjnych. Celem wystąpienia jest próba odpowiedzi na pytanie jak postrzegana jest rola polskiego samorządu, w szczególności dużych miast, w tworzeniu i realizacji polityki integracyjnej. Analiza oparta została głównie o pogłębione wywiady eksperckie z polskimi praktykami reprezentującymi instytucje samorządowe, podmioty trzeciego sektora oraz akademikami specjalizującymi się w tematyce migracyjnej, a także ponad dwunastoletnie doświadczenie autora w zakresie realizacji programów integracji cudzoziemców posiadających ochronę międzynarodową i działań miejskich na rzecz cudzoziemców.

2. dr Agnieszka Legut (UPK), Instytucjonalno-dyskursywne ramy polityki integracji migrantów w Krakowie

Lokalny wymiar polityk integracyjnych staje się przedmiotem rosnącej uwagi decydentów i badaczy (Bokert, Caponio, 2010; Caponio, Scholten, Zapata-Barrero, 2019). Działania integracyjne, również te mieszczące się w ramach strategii tworzonych na poziomie krajowym, są ze swej istoty osadzone lokalnie (Alexander, 2007). Polityka integracji migrantów w kontekście lokalnym nie sprowadza się przy tym koniecznie do wdrażania ogólnych zaleceń tworzonych na poziomie krajowym czy ponadnarodowym, ale w różnym stopniu obejmuje także konceptualizację wychodzącą poza kształtowanie praktycznych, wdrożeniowych rozwiązań. Charakteryzuje się więc potencjalnie znaczną złożonością, rozpięta pomiędzy autonomią a implementacją, czy też wynikającą ze zróżnicowania jej ujęć w wydaniu poszczególnych, zaangażowanych w tym obszarze podmiotów. W odpowiedzi na zwiększony napływ migrantów do Polski, w ostatnich latach obserwuje się powstawanie na poziomie miast wojewódzkich strategii i projektów integracyjnych, podczas gdy na poziomie krajowym polityka integracyjna pozostaje dalece rozproszona (Sobczak-Szelc, Pachocka, Pędziwiatr, Szałańska, 2020). W

strukturze władz lokalnych pojawiają się jednostki, których zadaniem jest podejmowanie aktywności w obszarze integracji migrantów. Nawiązywana jest współpraca z organizacjami pozarządowymi czy innymi podmiotami. Niektóre z wyłaniających się lokalnych polityk integracyjnych doczekały się już pierwszych opracowań naukowych, jak w przypadku Warszawy (Pachocka, Wach, 2019), Wrocławia czy Gdańska (Matusz-Protasiewicz, Kwieciński, 2018). Proponowana analiza podejmuje temat lokalnej polityki integracyjnej w odniesieniu do miasta Krakowa. Skupia się przy tym na dwóch wymiarach. Po pierwsze, przedstawia wyłanianie się struktury podmiotów zaangażowanych w lokalne pole polityki integracyjnej, ze szczególnym uwzględnieniem władz miejskich. Przyjęcie takiej perspektywy pozwala na uchwycenie szerszej dynamiki zachodzącej w kontekście lokalnym, obejmującej rolę i umiejscowienie także innych podmiotów, niebędących bezpośrednio częścią lokalnej administracji. Po drugie, celem analizy jest uchwycenie procesu kształtowania się dominujących ram (policy frames) lokalnej polityki integracyjnej, zwracając przy tym szczególną uwagę na podobieństwa i rozbieżności w jej ujmowaniu przez poszczególne zaangażowane podmioty. Opracowanie obejmuje analizę dokumentów z lat 2012-2019 i stanowić ma w założeniu wstęp do dalszych prac badawczych w ramach pogłębionego studium przypadku. Alexander, M. (2007). Cities and labour immigration. Comparing policy responses in Amsterdam, Paris, Rome and Tel Aviv. Aldershot: Ashgate. Bokert, M., Caponio, T. (2010). Introduction: the local dimension of migration policymaking, W: M. Bokert, T. Caponio (Eds). The Local Dimension of Migration Policymaking. Amsterdam: Amsterdam University Press. Caponio, T., Scholten, P., Zapata-Barrero, R.(Eds). (2019).The Routledge handbook of the governance of migration and diversity in cities, Abingdon ; New York : Routledge. Caponio, T. (2010). Conclusion: making sense of local migration policy arenas, W: M. Bokert, T. Caponio (Eds). The Local Dimension of Migration Policymaking. Amsterdam: Amsterdam University Press. Matusz-Protasiewicz, P., Kwieciński, L. (2018). Kształtowanie lokalnych polityk integracji imigrantów — działania władz Gdańska i Wrocławia. Probl. Polityki Społecznej Stud. Dyskusje, 125–142. Pachocka, M., Wach, D. (2019). Działania m.st. Warszawy na rzecz integracji beneficjentów ochrony międzynarodowej w Polsce – model wielopoziomowego zarządzania czy chaotyczne zarządzanie disjointed governance (unpublished). Sobczak-Szelc, K., Pachocka, M., Pędziwiatr, K., Szałańska, J. (2020). 'Integration Policies, Practices and Responses. Poland – Country Report', Multilevel Governance of Mass Migration in Europe and Beyond Project (#770564, Horizon2020) Report Series.

3. dr Klaudia Gołębiowska (UAM), mgr Natalia Szulc (UAM), **Lokalna polityka integracji wobec osób objętych ochroną międzynarodową. Innowacyjne rozwiązania w Berlinie 2015+**

W niniejszych rozważaniach analizujemy innowacyjne programy integracyjne dla beneficjentów ochrony międzynarodowej w Berlinie. Uwzględniliśmy okres po tzw. kryzysie migracyjnym z 2015 roku. Zastosowaliśmy metodę analizy porównawczej, dedukcji, indukcji, analizy źródeł, metodę genetyczną i desk research. W naszym wystąpieniu koncentrujemy się na inicjatywach społeczno-przestrzennych. Jednocześnie stawiamy hipotezę, że jedynym skutecznym sposobem na integrację jest życie we „własnym, zróżnicowanym sąsiedztwie”. Dlatego też wzięliśmy pod uwagę analizę programów takich jak BENN czy Berlin Mondiale. Opracowaliśmy również inicjatywy w dziedzinie edukacji. Dobrym przykładem innowacji są „szkoły kodowania” dla beneficjentów ochrony międzynarodowej. Potwierdzają one naszą kolejną hipotezę, że dla skutecznej integracji potrzebna jest współpraca rządu i organizacji pozarządowych z sektorem biznesu. Omówimy ponadto istotny aspekt integracyjny jakim jest dwustronność- działania lokalne skierowane do społeczeństwa przyjmującego. Innym ważnym elementem, który poruszymy w wystąpieniu, jest oddolna i dobrowolna partycypacja samych beneficjentów ochrony międzynarodowej bądź osób, które przeszły wiele etapów integracji i same uczestniczą w systemach i programach mających włączyć nowo przybywające osoby w procesy społeczne istotne z punktu widzenia integracji.

4. dr Wojciech Burek (UJ), **Ocena zmian w ustawie o Karcie Polaka – przemyślana polityka migracyjna czy przejaw chaosu legislacyjnego**

Celem referatu jest przedstawienie i ocena zmian, jakie wprowadzono do ustawy o Karcie Polaka w trakcie ponad 12 lat jej obowiązywania. Wprowadzone zmiany miały zróżnicowany charakter – od zmian o dość ograniczonym znaczeniu praktycznym (np. wprowadzenie obowiązku złożenia oświadczenia, że osoba wnioskująca lub jej wstępni nie repatriowali się lub nie zostali repatriowani z Polski na podstawie umów repatriacyjnych zawartych w latach 1944–1957) do rewolucyjnych, oceniając z perspektywy ilości ich potencjalnych beneficjentów (otwarcie geograficzne zakresu podmiotowego ustawy w 2019 r.). Analizując wprowadzone zmiany, a także poprzedzający je proces legislacyjny, zostanie podjęta próba odpowiedzi na pytanie czy są one wynikiem przemyślanej polityki migracyjnej czy raczej przejawem dość powszechnego chaosu legislacyjnego.

5. dr Marcin Galent (UJ), **Dekolonizacja wiedzy: gender i seksualność**

Dekolonizacja to złożony proces, którego nie należy ograniczać do aspektu politycznego. Powstanie niepodległych państw na gruzach byłych imperiów europejskich to tylko jeden z wymiarów rekonstrukcji relacji władzy pomiędzy Zachodem a skolonizowanymi społeczeństwami. Poza aspektem politycznym i gospodarczym rozciąga się wciąż pole kulturowo-symboliczne, które wbrew pozorom nie jest tylko marginesem innych sieci władzy, ale zgodnie z koncepcją Pierra Bourdieu jest w gruncie rzeczy podstawą nierównych relacji dyskutowanych przez politologów, ekonomistów i geopolityków. Imperializm europejski domagał się wypracowania ideologii legitymizującej bezceremonialne zawłaszczanie ziemi, grabienie surowców naturalnych i redukcję rodzimej ludności do podobnego im statusu. Współczesna nauka dosyć dobrze zidentyfikowała i zinventaryzowała tę łupieżczą działalność. To, co wciąż czeka na systematyczne wyjaśnienie, to właśnie sfera ideologii, dzięki której Europejczykom udało się zbudować hegemonię kulturową w ramach której ludom pozaeuropejskim odmawiano statusu pełnoprawnego człowieczeństwa. Jednym z takich zagadnień jest kwestia definicji społecznych ról płciowych oraz normalizacja zachowań seksualnych. Jest to kwestia niezwykle interesująca nie tylko ze względu na to w jaki sposób konstruowano modernistyczne opozycje postęp-tradycja, nowoczesność-zacofanie, ale także dlatego, że te kulturowo-symboliczne konstrukcje przetrwały proces dekolonizacji rozumiany w wąskim znaczeniu i współcześnie bardzo często stanowią część mechanizmu leżącego u podstaw orientalizacji poeuropejskich imigrantów oraz rasizmu kulturowego. Stygmatyzowanie wielu kultur jako niekompatybilnych z kulturami Zachodu to jedna z najważniejszych barier dla właściwej integracji. Celem referatu jest pokazanie w jaki sposób najpierw kolonizacja i imperializm pozbawiły niektóre „tradycyjne” społeczeństwa egalitarnej kultury w relacjach pomiędzy płciami, a następnie w jaki sposób te efekty kolonizacji są dzisiaj postrzegane jako esencjalnie niezgodne z kulturą Zachodu. Będę się posługiwał przykładami z imperium brytyjskiego, które na początku XX w. obejmowało jedną czwartą globu i ćwierć globalnej populacji.

Dzieci migrantów w przestrzeni edukacyjnej

Prowadzące: Prof. dr hab. Krystyna Slany (UJ), dr hab. Joanna Wojdon, Prof. UWr (UWr)

1. dr hab. Katarzyna Mirgos, Prof. UG (UG), "Tylko nie mam z kim rozmawiać po baskijsku". O integracji w baskijskich szkołach

Przedmiotem wystąpienia będzie zagadnienie integracji w baskijskim systemie edukacyjnym. Szkoła jako miejsce „kontaktu obowiązkowego” stanowi ważną przestrzeń relacji pomiędzy dziećmi imigrantów i miejscowych, a także między ich rodzicami. W przypadku Kraju Basków jest też sferą zetknięcia się z językiem baskijskim. Jednak w rzeczywistości baskijska szkoła często nie jest miejscem integracji, tylko obszarem coraz głębszych podziałów. W ramach wystąpienia omówione zostaną charakter i przyczyny tego zjawiska, a także przykłady dobrych i dyskusyjnych praktyk. Referat oparty będzie na badaniach przeprowadzonych przez Autorkę w Kraju Basków (Baskijska Wspólnota Autonomiczna, Hiszpania).

2. dr Rafał Raczyński (MEG), mgr Kinga Alina Langowska (MEG), **Młodzi Polacy jako przyszli studenci międzynarodowi. Studium przypadku maturzystów i maturzystek z III LO w Gdyni**

Pomimo że migracje edukacyjne Polaków mają wielowiekową tradycję, to transformacja ustrojowa (po 1989 r.), przystąpienie Polski do programu Erasmus (1998 r.), a następnie członkostwo w Unii Europejskiej (od 2004 r.) znacznie ułatwiły i zintensyfikowały wyjazdy Polaków na studia za granicą. Tym samym również polscy studenci w większym niż dotychczas stopniu zaczęli zaznaczać swój udział w globalnej mobilności edukacyjnej. Mimo postępujących procesów internacjonalizacji polskiego szkolnictwa wyższego oraz strategii edukacyjnych polskich studentów na studia za granicą wciąż decydują się nieliczni. Wedle najbardziej aktualnych danych UNESCO Institute for Statistics łączna liczba polskich mobilnych studentów kształcących się za granicą w celu uzyskania dyplomu (degree mobility) wynosiła w 2017 r. 24 918 osób (co stanowiło około 0,5% wszystkich mobilnych studentów międzynarodowych), a najpopularniejszymi kierunkami wybieranymi przez Polaków były: Wielka Brytania (6565), Niemcy (4710), Francja (1565), Dania (1462), USA (1429), Włochy (1361), Holandia (1284), Austria (816), Ukraina (678) i Australia (579). W 2020 r. Muzeum Emigracji w Gdyni zrealizowało projekt badawczy pn. Gdynska Trójka i co dalej? Emigracyjne plany edukacyjne maturzystek i maturzystów z III LO w Gdyni. Miał on celu poznanie planów edukacyjnych maturzystek i maturzystów z III LO w Gdyni, którzy zamierzali podjąć studia za granicą, oraz głównych uwarunkowań związanych z tymi zamiarami. III Liceum Ogólnokształcące w Gdyni to jedno z najlepszych i najbardziej prestiżowych liceów w Polsce. Od lat znajduje się ono w absolutnej czołówce prowadzonego przez redakcję czasopisma „Perspektywy” rankingu szkół średnich. Każdego roku kilkudziesięciu absolwentów i absolwentek tej szkoły planuje podjęcie studiów za granicą i dąży do tego. Cele szczegółowe projektu obejmowały takie zagadnienia jak: - poznanie powodów i osobistych motywacji, które skłaniają do podjęcia studiów poza Polską; - zidentyfikowanie doświadczeń biograficznych, które sprzyjają podjęciu edukacji na zagranicznych uczelniach; - poznanie preferowanych krajów docelowych emigracji edukacyjnej, uczelni oraz kierunków studiów; - poznanie uwarunkowań decyzji o wyjeździe w kontekście obecnej sytuacji życiowej, funkcjonujących rozwiązań systemowych oraz planów życiowych i zawodowych; - zbadanie stanu wiedzy i wyobrażeń na temat studiowania za granicą – w konkretnym kraju czy na konkretnej uczelni; poznanie, na ile maturzystki i maturzyści są świadomi dokonanych wyborów; - pozyskanie informacji na temat potencjalnych planów życiowych i zawodowych po zakończeniu edukacji za granicą – ewentualny powrót do kraju lub dalsza emigracja; - określenie kształtującej się tożsamości maturzystek i

maturzystów decydujących się na wyjazd na zagraniczne studia – polska, europejska, globalna. Badania w ramach projektu obejmowały dwa etapy. Pierwszy stanowiły badania ilościowe w formie ankiety, która była rozpowszechniana wśród wszystkich uczniów i uczennic klas maturalnych, bez względu na ich plany dotyczące dalszej edukacji (podjęcie studiów w kraju czy za granicą). Drugi etap empirycznej części projektu stanowiły zaś badania jakościowe zrealizowane w formie wywiadów pogłębionych. Wystąpienie będzie miało na celu prezentację kluczowych wyników i wniosków z projektu.

3. mgr Tetyana Ouerghi (UW), **Dzieci imigranckie w edukacji zdalnej: wyzwanie wobec "podwójnego wykluczenia"?**

W tym szczególnym czasie edukacja dzieci i młodzieży nie została przerwana, a proces dydaktyczny był i jest kontynuowany w formie zdalnej lub w wariacie mieszanym. Od 24 października br. uczniowie klas IV-VIII szkół podstawowych i wszystkich klas szkół ponadpodstawowych, a także słuchacze placówek kształcenia ustawicznego oraz centrów kształcenia zawodowego mają kształcenie zdalne. Łącznie to ok. 3,8 mln osób. Z początkiem pandemii spowodowanej wirusem Sars-Cov-19 marcowe przejście na nauczanie zdalne postawiło przed polskim systemem edukacji wiele wyzwań. Portal LIBRUS Rodzina przeprowadził ankietę internetową wśród rodziców, by zidentyfikować wyzwania dla szkół, uczniów i rodziców. Wyniki nie są optymistyczne. Ok. 30 % rodziców nie jest w stanie zapewnić każdemu dziecku w domu urządzenia do nauki online. Oznacza to, że co trzecie dziecko w Polsce może nie mieć możliwości wykonywania zadań zleconych elektronicznie przez nauczyciela. Ponad połowa rodziców twierdzi, że nauczanie zdalne jest realizowane ze wszystkich przedmiotów. 9% rodziców twierdzi natomiast, że nauczanie zdalne obejmuje mniej niż połowę przedmiotów. Można zatem wnioskować, że duża część edukacji odbywała się na zasadzie zlecenia zadań do wykonania dla dziecka. Taka sytuacja obciążała dodatkowo rodziców, którzy – szczególnie mając kilkoro dzieci – nie zawsze byli w stanie sprostać nowym wymaganiom. Jeśli polski uczeń nawet przy wsparciu rodziców mierzył się z różnymi trudnościami, to jak w takim razie wyglądała sytuacja dzieci cudzoziemskich podczas kształcenia na odległość? Podstawowym problemem, najczęściej zgłaszanym, jest brak komputerów i sprzętu umożliwiającego komunikację audiowizualną z nauczycielem. Dotyczyć to może m.in. dzieci cudzoziemskich, przebywających w prowadzonych przez Urząd ds. Cudzoziemców ośrodkach dla osób starających się o ochronę międzynarodową lub ośrodkach strzeżonych podlegających Straży Granicznej od lat mierzących się z wykluczeniem cyfrowym. Częstym problemem jest także brak możliwości bezpośredniej komunikacji nauczycieli i rodziców wynikający z bariery językowej. Uczniowie klas młodszych w wieku 5-10 lat mają bardzo niewysoki poziom samodzielności na każdym etapie kształcenia na odległość: obsługi komputera, obsługi polskiej klawiatury, dopiero uczą się czytać. Niestety nie mogą liczyć na wsparcie rodziny przez barierę językową z jednej strony oraz wykluczenia cyfrowego z innej. Olbrzymim wsparciem, które wymaga docenienia, są działania asystentów kulturowych, którzy nierzadko zastępują obecnie dzieciom nauczycieli i udzielają im wsparcia w codziennej edukacji.

4. Prof. dr hab. Krystyna Słany (UJ), dr Justyna Struzik (UJ), dr hab. Magdalena Ślusarczyk, Prof. ucz. (UJ), dr Marta Warat (UJ), **Dzieci migranckie w polskiej szkole – sprawczość, zaufanie, wyzwania**

W ostatnich latach mamy do czynienia ze stałym wzrostem liczebności dzieci o pochodzeniu migracyjnym w polskim systemie edukacji. Uczniów cudzoziemskich spotkamy, szczególnie w większych miastach, w znacznej części klas, chociaż wciąż pojedyncze osoby. Równocześnie zagadnienie ich wsparcia i integracji pozostaje na marginesie polityki edukacyjnej i jest zależne od aktywności lokalnych samorządów, a przede wszystkim dyrektorów szkół i nauczycieli. W naszym referacie, opierając się na wynikach badań ilościowych zrealizowanych w 2019 w ramach projektu CHILD-UP Children Hybrid Integration: Learning Dialogue as a way of Upgrading Policies of

Participation (Horyzont 2020) w szkołach w Krakowie oraz Łukowie (gdzie ulokowany jest ośrodek dla cudzoziemców), stawiamy pytanie o to, jak sami uczniowie widzą swoją sytuację w szkole i jak oceniają swoje poczucie sprawczości? Poddajemy analizie ich opinie akceptacji (lub jej braku) ze strony kolegów i koleżanek z klasy. Wreszcie pytamy o doświadczane problemy i wyzwania, przed którymi stają, jak też o to, czy mogą liczyć na wsparcie nauczycieli. Czy są niewidzialnymi uczestnikami systemu edukacyjnego, czy też ich obecność wpływa na kształtowanie się wielokulturowego środowiska szkolnego?

Taskforcome: Cudzoziemscy przedsiębiorcy i migranci na rynku pracy

Prowadzący: dr hab. Jan Brzozowski, Prof. ucz. (UEK)

1. dr Jolanta Maj (PO), dr inż. Piotr Bębenek (PO), Podejścia i wyzwania metodologiczne w prowadzeniu badań nad przedsiębiorczością migrantów

Przedsiębiorczość imigrantów jest ważnym zjawiskiem społeczno-ekonomicznym, która stała się celem zainteresowania zarówno badaczy migracji, wielokulturowości jak i osób odpowiedzialnych za kreowanie polityki rozwoju. Liczba cudzoziemców prowadzących działalność gospodarczą w Polsce zwiększa się. Rośnie również liczba badań naukowych i publikacji analizujących zjawisko przedsiębiorczości migrantów. Ze względu jednak na specyfikę populacji przedsiębiorców migrantów badacze podejmujący się analizy tego zjawiska niejednokrotnie napotykają na szereg wyzwań na etapie projektowania i realizacji badań. Celem referatu jest przedstawienie najważniejszych wyzwań metodologicznych w zakresie badań nad przedsiębiorczością migrantów w Polsce i na świecie. Omówione zostaną najważniejsze trudności związane z realizacją badań wśród migrantów prowadzących własną działalność gospodarczą, wynikające z przyczyn formalnych i pozaformalnych. Wśród tych pierwszych zidentyfikowano m.in. nieprecyzyjne statystyki odnoszące się do przedsiębiorców imigrantów oraz trudności w pozyskaniu danych kontaktowych do potencjalnych respondentów, co utrudnia lub wręcz uniemożliwia realizację badań ilościowych. Inną barierą jest często podwójne obywatelstwo przedsiębiorców imigrantów, które utrudnia identyfikację i właściwą kwalifikację takich osób. W drugim przypadku konieczne jest zmierzenie się z ogromną nieufnością respondentów, która w wielu przypadkach utrudnia realizację badań jakościowych. Wnioski prezentowane w referacie wynikają z przeprowadzenia systematyczne przeglądu literatury z zakresy przedsiębiorczości migrantów jak również opierają się na doświadczeniach autorów, wyniesionych z badań własnych realizowanych na przedsiębiorcach imigrantach w województwie opolskim.

2. lic. Olivia Chwat (UJ), Koncepcja godziwej pracy a doświadczenia osób migrujących zarobkowo z Ukrainy do Polski

Referat ma na celu omówienie koncepcji godziwej pracy (decent work) wypracowanej przez Międzynarodową Organizację Pracy w kontekście wyników badania jakościowego przeprowadzonego w maju 2020 r. W dalszej kolejności, na referat składają się refleksje na temat dostępnych opracowań poruszanej tematyki, zarówno w kontekście statystycznym, jak i prawnym oraz rozważania o metodologii badań warunków pracy. Raport dotyczy eksploracyjnego badania, opierającego się o dane zebrane w 10 wywiadach pogłębionych (z migrantami), uzupełnione o 2 wywiady eksperckie (z radczynią prawną i badaczką migracji pracowniczej oraz z prawniczką doświadczoną w instytucjonalnym wsparciu migrantów-ek ukraińskich). Główny problem badawczy badania stanowiło pytanie o to, jakie warunki pracy czynią ją godziwą w świetle doświadczeń migrantek i migrantów ukraińskich w Polsce. Szczegółowe wymiary analityczne badania dotyczyły tego, jakie są doświadczenia pracy ukraińskich migrantów i migrantek? (a), co te osoby rozumieją poprzez godziwą pracę? (b), czy oceniają swoją pracę jako godziwą? (c), co by musiało się zmienić, żeby praca określana jako niegodziwa przestała taka być? (d). Obszary tematyczne wywiadów obejmują ponadto kwestie adaptacji w Polsce oraz epidemii COVID-19. Mimo ograniczeń związanych z niewielką próbą badanych, we wnioskach poruszono rolę cech demograficznych oraz pozycjonowania społeczno-ekonomicznego badanych. Referat zamyka część zawierająca propozycje rekomendacji w oparciu o potrzeby wyrażone przez rozmówców i rozmówczynie. Poruszane wątki mogą posłużyć odpowiednim instytucjom do rewizji konstruowanych polityk i działań adresowanych do tej grupy, jak też

uwrażliwiać osoby zatrudniające jej członków i członkinie na konsekwencje społeczne, ekonomiczne i prawne podejmowanych działań.

3. lic. Natalia Styrnol (UJ), lic. Wiktor Magdziarz (LSE), **Razem czy osobno? Kryzysy pandemii COVID-19 a sieci wsparcia migrantek i migrantów**

W trakcie wystąpienia przedstawimy wyniki badań, które prowadziliśmy w lipcu bieżącego roku w ramach Minigrantu Migracyjnego CeBaM UAM. Miały one na celu scharakteryzowanie sieci społecznych migrantek i migrantów z Ukrainy w specyficznym, lokalnym kontekście Zakopanego i mniejszych miejscowości powiatu tatrzańskiego. Jak zakładaliśmy, kryzys związany z pandemią COVID-19 mógł zweryfikować do jakich rodzajów wsparcia, a co za tym idzie, różnych rodzajów kapitału, dostęp mają migrantki i migranci. Chcieliśmy dowiedzieć się, czy sieci wsparcia migrantów i migrantek sprostały wyzwaniom kryzysu, który, jak przypuszczaliśmy, mógł być szczególnie odczuwalny w regionie o charakterystyce zatrudnienia takiej, jak Podhale. Charakterystyka lokalnego rynku pracy wskazuje, że wielu Ukraińców i wiele Ukrainek jest tam zatrudnionych w sektorze usług, a zwłaszcza w branży turystycznej. Jak zakładaliśmy, to, czy migrantki i migranci otrzymywali i otrzymywały w trakcie kryzysu potrzebne wsparcie można uznać za wskaźnik społecznej inkluzji grupy migranckiej do lokalnego środowiska. W naszych badaniach zastosowaliśmy perspektywę analizy osobistych sieci społecznych (personal networks), która jest z naszego punktu widzenia interesująca dlatego, że w centrum zainteresowania stawia aktywną, upodmiotowioną jednostkę i sieci, które buduje wokół siebie. Zastosowaliśmy metodologię badań jakościowych: zasadniczą częścią materiału badawczego jest 15 częściowo ustrukturyzowanych wywiadów pogłębionych z osobami o różnych charakterystykach społeczno-demograficznych i o zróżnicowanym stażu migracyjnym. Ponadto, poczyniliśmy szereg obserwacji i przeprowadziliśmy wiele rozmów, zarówno w samym Zakopanem, jak i w otaczających je miejscowościach, w trakcie których mieliśmy okazję zdobyć dodatkową wiedzę na temat badanej grupy osób. Wstępne wnioski z naszych badań wskazują na wysoki stopień homogeniczności badanych sieci społecznych – w przypadku niewielu rozmówców w sieciach istotne pozycje zajmowali Polacy lub Polki. Ponadto, jak się okazuje, w społeczności ukraińskiej zamieszkującej Zakopane istnieje silny wewnętrzny podział na pracowników sezonowych oraz osoby, które mieszkają w Polsce na stałe - co ma swoje odzwierciedlenie w sieciach wsparcia danych rozmówców. Nasze badania ujawniają również wpływ warunków pracy poszczególnych osób na ich sytuację w trakcie pandemii oraz szereg nieprawidłowości związanych z zatrudnieniem w usługach związanych z turystyką. W końcu, Zakopane jawi się jako miasto tranzytowe - często jest jedynie przystankiem na ścieżce migracyjnej wielu osób, które nie wiążą z nim długoterminowych planów. Znajduje to też odzwierciedlenie w charakterystykach relacji społecznych nawiązywanych przez zamieszkujących to miasto migrantów i migrantki.

4. mgr Kseniya Homel (UW), **Przedsiębiorczość i sieci społeczne: Rosyjskojęzyczne migrantki-przedsiębiorczynie w Warszawie**

Prace badawcze oraz poszczególne dane statystyczne jak m.in. udostępniane przez ZUS czy Urząd do Spraw Cudzoziemców, pokazują że migrantki stanowią znaczącą część populacji migranckiej w Polsce. Są one na co dzień zaangażowane w wielość złożonych kontekstów społecznych w sferze zarówno prywatnej (rodziny czy relacjach przyjacielskich) jak i publicznej (na rynku pracy jako pracownicy czy pracodawczynie, w kontaktach z instytucjami administracji publicznej, placówkami opieki zdrowotnej czy edukacji itd.). Do poruszania w nowym środowisku migrantki zarówno wykorzystują zasoby sieci grup i wspólnot migranckich, jak i są inicjatorkami i kreatorkami nowych mechanizmów sieci społecznych i ich wymiarów. Jeden z takich przykładów stanowi przedsiębiorczość migrantek w sektorze usług kosmetycznych, gdzie wymiar ekonomiczny (np. rozwój, możliwość zatrudnienia i zarobków) oraz społeczny (np. uznanie, przyjaźń, wsparcie emocjonalne) są ze sobą połączony. W

oparciu o teorii przedsiębiorczości migranckiej, kapitału społecznego i sieć migranckich oraz teorii osadzenia (mixed embeddedness) badaczka analizuje jak współzależności kontekstu ekonomicznego, społecznego, instytucjonalnego oraz roli płci kulturowej (gender) przejawiają się w procesach przedsiębiorczości migrantek na poziomie mikro i mezo oraz wpływają na mechanizmy sieciowe. Podczas wystąpienia zostaną zaprezentowane wyniki badań przedsiębiorczości migrantek rosyjskojęzycznych w Warszawie. Badanie zostało oparte na 11 wywiadach pogłębionych i pozwala na prześledzenie ścieżek rozwoju w osiąganiu indywidualnych celów i zakładaniu własnej firmy, analizę barier spotykanych przez migrantki i sposoby radzenia z tymi wyzwaniami, wyjaśnienie znaczenia sieci i mechanizmów networkingowych z perspektywy respondentek. Dynamika sieci społecznościowych pojawia się w procesie rozwoju i doskonalenia biznesu, na pierwszym etapie pracy w prywatnych mieszkaniach, reklamowania się w mediach społecznościowych, a następnie rozbudowy i otwarcia regularnych salonów piękna. Podążając za indywidualnymi historiami respondentek, odpowiadam na pytanie: w jaki sposób osadzenie i wzajemne oddziaływanie sieci migranckiej a społeczeństwa większościowe, kontaktów zawodowych i prywatnych migrantek i ich klientek jest wykorzystywane dla rozwoju własnej działalności. Znaczenie sieci społecznej w kontekście przedsiębiorczości jest odzwierciedlone w podziale na sieć instrumentalną (strategie rozwoju biznesu, racjonalizacja, zdobywanie przewagi konkurencyjnej) i symboliczną (poczucie kobiecości, wsparcie, wzajemne zrozumienie).

5. dr hab. Jan Brzozowski, Prof. ucz. (UEK), **Imigranci prowadzący działalność gospodarczą wobec pandemii COVID-19: badania eksploracyjne**

Imigranci prowadzący w Polsce działalność gospodarczą zostali - podobnie jak przedsiębiorcy polscy - zaskoczeni pandemią covid-19. Wiele sektorów tradycyjnie okupowanych przez migrantów jako turystyka czy usługi gastronomiczne zostało szczególnie dotknięte lockdownem i spadkiem przychodów. Jednak dla części migrantów pandemia stała się okazją do zmiany modelu biznesowego lub reorientacji strategii prowadzenia działalności. W referacie zostaną przedstawione wyniki eksploracyjnego badania jakościowego przeprowadzonego na grupie 20 przedsiębiorców. Wyniki analizy wskazują na znaczące ograniczenie działalności transnarodowej i podejmowane próby przeniesienia biznesów w tryb online.